

90-2
L 7.

VĒSTURISKĀ BIBLIOTEKA

**PULKVEDIS
FR. BREEDIS**

„LATVA”

302327

L. 8

90-2

L 7

BIBLIOTEKA
Latvijas Nacionālā

L
9

VĒSTURISKĀ BIBLIOTEKA.

Pulkvedis Fr. Breedis

Apgādneecība „LATVA“

Rīgā, 1921. g.

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0306025446

Wāku zīmejs Jānis Siliņš.

E. Pipiņa un J. Upmaņa drukatava, Rīgā, Marijas eelā 10.

Pulkvedis Fr. Breedis.

(Raksturojums).

Rimis pasaules karš. Tautas atgriežas pee meerīga darba, lai uz kara gruvekleem celtu jaunu dzīvi. Šis šausmīgās un asiņainās cīņas ir nesušas neizsakāmi daudz posta un nelaimes. Šinīs cīņās dzimušas arī jaunās valstis kā pilnteesīgas locekles leelo valstu saimē. Dzimuse arī Latvija.

Pamazam aizmirstas leelo cīņu notikumi, bet aculeecineeku brīnišķīgie nostāsti vēl ilgi skanēs Latvijas sētās un saistīs nākošo paaudžu uzmanību. Atmiņā atdzīvojas daudz gaišas ainas un dārgas sejas. Starp viņām visā spožumā paceļas tautas varonis — pulkvedis Frīdrihs Breedis. Fr. Breedis ir latvju tautas gaišākais un spilgtākais varonības simbols kādu mēs atminamees tikai senā pagātnē. Viņš visgrūtākos cīņu brīžos cēla atkal augšup latvju varonības garu. Pauda viņu visā pasaulē. Atmodās latvju tautā atkal senā cīņu drosme. Viņa atspoguļojās latvju strēlniekos, tad nacionalā armijā. Strēlnieku dvēsele bija pulkvedis Fr. Breedis.

Fridrihs Andreja dēls Breedis dzimis 6. jūlijā (23. jūnijā p. v. stila) 1888. gadā Latgales zemneeka mājā, Vitebskas guberņas robežās. Savu bērnību viņš pavadīja vecaku mājās, kur tas mantoja stipri reliģiozas jūtas. Viņš kā zēns apmekleja pagasta un draudzes skolas, kuras sekmīgi beidza. Vecakeem trūka vajadzīgo līdzekļu un Br. ar leelām grūtībām izdevās nobeigt Daugavpils sešklasīgu pilsētas skolu.

No mātes mantotā reliģiozā sajūta Breedī modināja mūžīgas ilgas eespeestees dziļāki šais augstākās gara problemās un viņš mekleja viņu atrisinājumu un atklājumu klosterī.

Bet klosteris Br. neapmeerināja. 1906. gadā nolīcis eksamenu Orlas kadetu korpusā, viņš eestājās Peterpils Vladimira kara skolā, kuru nobeidza 1909. gada vasarā.

Br. eedalija kā apakšporučiku 99. Ivangorodas kājneeku pulkā, kur viņš eeguva virsneeku un karēivju nedalītas zimpatijas. Ar savu aso prātu tas pašā sākumā greež citu vēribu. Noteek šaušanās un Br. izrādas labākais šāvejs. 1910. gada šaušanu sacīkstē viņš eeguva visas trīs gōdalgas. Br. neapmeerinājās ar karavīra veenmuļo deenestu, bet brīvo laiku zeedoja pašmācībai, eedzilnadamees kara jautajumos un lasidams ari reliģiozi-filozofiska satura grāmatas. Jaunā, apdāvinatā virsneeka spējas eevēroja un atzīmeja. Viņam vajadzeja noturet vairakus preekšlasījumus. Par sekmīgu deenesta izpildišanu viņu ārpus rindas paaugstina par poručiku un eecel par rotas komandeeri.

1914. gada vidū Breedis nolika eestāšanās eksameni Peterpils kara akadēmijā. Eesākās pasaules karš un viņš dodas uz kara lauku. Tā pašā gada 11. novembrī par izrādīto varonību Breedī apbalvo ar 4. šķiras Jura ordeni, bet 17. augustā ar Jura zelta zobenu. Par šīm cīņām Br. daudz stāstīja. No šeimstāsteem dvesa pretīm apbrīnojama persona. Jura ordeni izpelnījees par pādrošu izlūkošanu eenaidneeka aizmugurē, kur uzturejees ilgaku laiku un eevācis svarīgas ziņas. Beeži bijis nāves breesmās.

Kad 1915. gada 1. augustā nodibinājās latvju strēlneeku bataljoni, Fr. Breedis veens no pirmajeem atsaucās. Atstāja pulku un devās uz Rīgu, kur jau pulceējās latvju strēlneeku brīvprātīgo bari. 17. au-

gustā viņš jau I. Daugavgrīvas latvju strēlneeku pulkā kā rotas komandēers. Bataljonu komandēja tik pat spējīgs, enerģisks un pašreizleedzīgs Rudolfs Bangerskis. Acumirkli grūti pat sacīt, kurš no viņiem pascēlās augstāk. Bangerska darbs riteja klusumā, kuram gāja nemanot garām greežot visus skatus un vēribu veenīgi uz Breedi. Bet Bangerskis veica milzu darbu, organizēja bataljonu, apmācīja strēlneekus un norūdiņa viņus ar dzelzs gribu eet cīņā pret katru pārspēku un sagraut to. Bet Breedis bija pilns apgarotības un sajūsmas un tādu eedvesa arī strēlneekos. Bangerskis deva strēlneeku meesu, bet Breedis garu. Un gars uzvareja. Breedis bija veenkāršs pēc dabas, bet vilktin vilka pee sevis strēlneekus, radot viņos pret to svētsvinīgu uzticību, palāvību un deevinašanu. Skatot šais varoņa acīs strēlneeki itkā atbildeja: „Vedi mūs — mēs esam lepni ar tevi kopīgi uzvaret, ja vajadzīgs — mirt!”

Un nepagāja divi mēneši, kad pa visu Latviju, Kreeviju un tāļu pasaulē atskaneja slavas pilna ziņa: „Latvešu strēlneeki uzsākuši cīņu un guvuši pirmās uzvaras!” Tas bija 25. oktobrī (12. okt. pēc v. st.). Atskaneja pirmee šāveeni. Breedis ar neelelu pulciņu strēlneeku gāja uzbrukumā un guva panākumus. Tad 29. oktobrī (16. okt. pēc v. st.) jauns Br. uzbrukums ar veselu rotu. Atkal panākumi. Rīga gavilē. Laikraksti pilni dedzīgu aprakstu. Un visur pirmā veetā min Fr. Breedi. Jau sākumā viņa vārds ir leģendars. Visos ticība, ka kur Breedis — tur tikai uzvara!

Tad nāca pirmā latvju strēlneeku leelakā cīņa 8. mērtā (21. mērtā p. v. st.) 1916. gadā, kad latvji peedaliņās visi veenkopus. Šais cīņās Br. smagi eevainoja žokļa kaulā. Viņu eeveetoja slimnicā. Laikraksti atkal pilni sajūsmas rakstu par notikušo kauju, kurā latveši guva jaunus, nevīstošus uzvaras laurus.

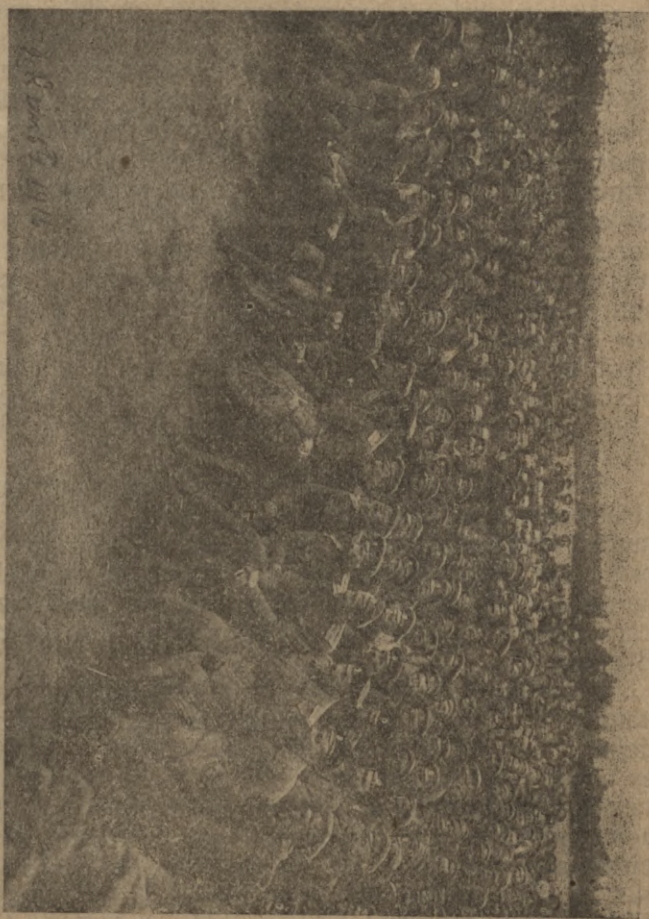

Pulkv. Breedis atvādās no ģen. Bangerska, pēdējam aizejot no 1. Daugavgrīvas pulka.

Pats Breedis par šo kauju raksta: „Debesis bij no veenas veetas pārklātas dzelteneem dūmeem — no vācu smagajiem šrapneļiem; ložu un šķīļu mutuli šņāca pār galvām, bet mūs visus vadīja veena doma, veena vēlešanās: palīdzēt beedreem pārceest visu atīstošās kaujas grūtumu. Vācu tranžejās ceraudzijām mūsu artilērijas uguns darbības un sekojošās štiku cīņas seku ainu: simteem vācu, ar štiku brūcēm, no granātu šķīlām sakropļotu līķu guleja tranšeju šaurajās ejās un tuvākā rajonā aiz tranžejām; tee, kas vēl vareja kustēties, lišus līda uz mūsu pusi, meklejot patvērumu... Visi bija veenadi drošsirdīgi; pašuzpurešanās un nesalaužamais gars latvešu strēlniekos leecināja par viņu dziļo naidu uz eenaideņķu... Otrā deenā es, būdams lazaretē, dabuju leelu pulku vēstuli no rotas, kurās tika izteikts možums, ceešs, nesalaužams gars un vēlešanās atreebt kritušos beedrus! . . .“

Tā rakstīja pats Breedis par veenu no latvju strēlnieku niknakām cīņām, kurā viņš peedalījās. Bet tautas varonis ātri atveseļojās. Jau maijā tas aizbrauc uz Peterpili, kur notura vairakus preekšlasiņumus par jauneem kara paņēmeeneem un kreevu kara augstakās aprindas ar leelu uzmanību uzklausā Breedi.

Breedis atgriežas savā bataljonā tikai pēc jūlija kaujām pee Ķekavas, kad bataljons pēc leeleem zaudējumeem atradās atpūtā Skujeneekos. Šinī laikā arī es pirmo reizi tuvākī eepazinos ar šo eevērojamo cilvēku. Videja auguma, pateevs ar maigi peevilcīgām acīm, noteikteem un stingreem sejas panteem jau pee pirmā acu uzmeteena Br. vilktin vilka pee sevis. Visās kustībās un sarunās atspoguļojās leela veenkāršība un dziļš dvēseles maigums. Un skaistās, pelekās acīs kā radija būt pašaiizleedzigam un paust jaunus brīnumus kaujas laukā. Breedis tik labprāt stāstīja

Latv. strēlnieku leatra izrahde pozīcijās, pēc kuras sarīkošanas pilkv. Breedis gēma dziļu dalību.

par notikušām cīņām, par turpmakeem uzbrukuma planeem. Vārdi skaneja veenkārši un likās, ka nodomatais uzbrukums ir tāda maza rotaļa, un jābrīnās, ka neveens nav viņu uzsācis. Un teešam viņš katrā uzbrukumā skatījās galvenā kārtā, ka nebūtu upuru, gandrīz matemātiski aprēķinādams varbūtejus zaudejumus. Ja izrādījās, ka mēs varam ceest zaudejumus, tad atmeta ar roku: „Eet uzbrukumā nav grūti, bet jāreķinajas, ka mēs nedrīkstam zaudēt neveenu strēlneeku!”

Skujeneekos bataljons apmācījās. Vajadzīgos rīkojumus deva Bangerskis, bet bataljona garīgā, varoņa dvēsele bija Breedis. Viņš salasīja strēlneekus pulciņos, kur ar leelu dedzīgumu stāstīja par kareivju apķēribu, pašaižleedzību un tēvijas mīlestību. Šais sarunās Br. sneedza spilgtas gleznas no saveem personīgeem cīņas peedzīvojumeem, kuŗi arveenu atstāja dziļu eespaidu uz strēlneekeem. Apmācība beidzās. Bataljons vēl neizklīst. Strēlneeku rotas nostājas garās rindās uz laukuma, kur atskanot muzikai ar Breedī preekšgalā notura ritmiskas kustības, rādot leelu izveicību un disciplīnu. Komandeja Bangerskis. Beigās sparīgs maršs un strēlneeki izklīda. Deenās apmācība, vakaros sarunas.

Augusta beigās bataljons pārgāja uz Kukulmuižu, kur turpinājās apmācība. Bangerskis prata šai veenmulīgā dzīvē eenest dažādību un padarīt viņu interesantu. Beeži sarīkoja kareivju izrādes. Organizēja plašus sporta svētkus ar grandiozu programu, kur latvju strēlneeki rādīja apbrīnojamu izveicību un centās veens otru pārspēt. Pat kreevu armijas augstakee virsneeki beeži eeradās un apbrīvoja leelo kārtību un omulību, kuŗa valdīja bataljonā. Un ari netrūka Fr. Breeža. Zeptembrī viņš aizbrauca uz Rīgu, kur izdarot kādu mēģinājumu viņu vārigi ee-

vaino sejā, ka gandrīz zaudē acu gaismu. No slimības viņš ātri izveseļojas.

Sākās sagatavošanās Zeemas svētku nodomatam uzbrukumam. Sagatavošanās notika visā slepenībā un latvju strēlnieku pulki mācījās praktiski pārvārtēt pretinieka nostiprinājumus: drāšu aizžogojumus, blokhaužus u. t. t. Frontes tuvumā notika neeleli strēlnieku manevri, kuros arveem ņēma dalību arī Fr. Breedis.

Atminos tādus mazus uzbrukuma (I. Daugavgrīvas latv. strēlnieku pulks) manērus pē Kukulmuižas, uz kuru bija izbratis arī armijas komandērs ģen. Radko-Dmitrijevs un pāris latvju strēlnieku pulku komandēri. Mežā bija sagatavoti drāšu aizžogojumi. Mūsejie sadalījās divās pretejās pusēs, no kurām vienai vajadzēja eņemt drāšu aizžogojumus un pretinieka līniju. Še Breedim vajadzēja rādīt savu jaunizgudrojumu: kā bez artilērijas uguns palīdzības pārvārtēt drāšu aizžogojumus un pēkšņi eņemt pretinieka līniju. Eesākās mākslīgi inscenētais uzbrukums. Mūsejie ar kaķa izveicību rāpus peelavījās pē drātīm, kur sākās zibēnātrs darbs ar šķērēm, pārgreežot drātis. Kad ceļš bija caur drāšu aizžogojumeem atbrīvots, mūsejie kā vētra drāzās cauri, bet citi neizgreestām drātīm meta pītus tiltus un devās pāri. Tas notika apbrīnojami ātri un izveicīgi un zekundēs mūsejie bija pāri un pretinieka līnija eņemta. Pēc manevreem visi salasījās Kukulmuižā, kur ģen. Radko-Dmitrijevs deva atsauksmi par notikušo. Viņš nebija apmeerināts un izsacīja skali savas pēzīmes. Visapkārt stāveja nobijušees pulku komandēri un virsneeki. Neveens neuzdrošinājās atbildēt bargam teesnesim. Visi kluseja. Te negaidot pretim ģeneralim nostājās Fr. Breedis un meerīgā balsi un aukstasinīgi norādīja, ka armijas komandēra izsacītās domas nav pareizas un notikušee manevri jauzskata kā

sekmīgi veikti. Viņš runāja pārleecinoši, pēvezdams veselu rindu paskaidrojumu. Radko-Dmitrijevs bija mazleet pārsteigts, ka viņam uzdrošinājās nepeekrist, bet Breedi vajadzēja uzklaust.

Tā latvju strēlneeki visā klusumā gatavojās uz jaunu, plašu uzbrukumu vāciešiem. Gan neveens par to nezināja, bet strēlneeku nervozā nojauta sacīja, ka sagaidami jauni notikumi, kuros viņiem ar savām asinīm vajadzēs spēlēt leelu lomu.

„Drīz atbrīvosim Kurzemi!“ smējās viņi, nejauzdami, ka šajos vārdos daudz pateesības.

Nāca vēsturiskais brīdis un gandrīz Zeemas svētku preekšvakarā visā Rīgas frontē eedegās asinainas un varonīgas cīņas, kuru preekšpulkos gāja latvju strēlneeki. Atdzīvojās noslēpumainie Tīreļu purvi un Ložmetēju kalns. Tumšā decembra naktī, zeemas salā Fr. Breedis ar Daugavgrīvas latv. strēlneeku pulku uzsāka pirmās cīņu. Pulks noveetojās pašā kaujas līnijas tuvumā. Izveicīgie izlūki un drāšu greezeji dažās minūtēs pārgreeza drātis un gatavoja ceļu pulkam. Prētineeks nemanīja. Un Breedis sava pulka preekšgalā metās pretineeka eerakumos. Isā laikā pirmā līnija bija eejemta, tāpat otra un trešā. Latvju kareivji bija uzsākuši Kurzemes atbrīvošanu un viņu slavu pauda visā pasaulē. Līdz ar strēlneekiem mineja viņu vadoni — Breedi, kas smagi eevainots guleja slimnīcā. Pretineeka lode bija vārigi ķērusi viņa labo roku.

Fr. Breedis neskuma. Apmekleju viņu apveenoto strēlneeku slimnīcā. Lai gan viņu mocīja grūtas sāpes, tas saņēma mani ar smaidu un sveica ar leelo uzvaru.

— Bet jūs tak smagi eevainoti! — es eebildu.

— Neeki, par to es neskumstu. Pēc šādas uzvaras un panākumeem esmu gatavs pazaudet ar savu

roku! — preecīgi atbildeja varonīgais kareivju vadonis.

Tad istabā eenāca pulka ziņnesis ar vēstulēm un ziņojumeem un stāstīja par neveiksmēm. Šī ziņa Breedi pārsteidza un tas skumīgi nopūtās: „Veltīgi upuri. Tādi ir mūsu bēdīgi slavenie vadoni!”

Šīs slavenās un nemirstīgās Zeemas svētku cīņas bija beidzamais un spožākais atspīdums Breeža dzīvē. Breedis izveseļojās tikai pēc februara revolūcijas, kad arī atgriezās pulkā. Viņu paaugstina par pulkvedi un I. Daugavgrīvas latv. strēlneeku pulka komandeeri. Br. atkal savu eemīloto strēlneeku vidū, kuri viņu deevīna. Tomēr revolūcijas vilnis aizrauj arī pulka strēlneekus. Jaunais pulka komandēers izleeto visus līdzekļus un pūlas izsargāt strēlneekus no telīneeku nāvīgās sērgas. Sākumā strēlneeki uzklaušas savu vadoni. Bet tumšas un nodevīgas personas strādā savu darbu strēlneeku vidū. Breediš ir tikai kara vīrs, ne politiķis. Un karš viseem apnicis līdz kaklam un skaistās politiskās frazes atrod auglīgu zemi.

Julija vidū pulks saņem pavēli izeet uz pirmām pozīcijām. Strēlneeki atstāj Rīgu ar dzeesmām un ne labprāt, jo Rīgas preeki tik vilinoši un skaisti. Šo stāvokli izmanto izveicīgi agitatori. Netālu no pozīcijām strēlneeki atsakas eņemt tās. Tas pirmais un smagākais morālais plīķis tautas slavas vaiņageem kronetam varonim. Sevišķi tapēc, ka to dārīja viņa strēlneeki, kuri līdz šim to deevīnāja. Pirmo reizi Breedis raudāja rūgti, kā mazs bērns. Viņš vairs neticeja, ka strēlnekus izārstēs no šausmīgās slimības. Neizsakami rūgti bija viņam, ka asinīs un varonīgās cīņās eegūto latvju strēlneeku slavu mēģināja izleettot kā eeroči kreevu politiskās avanturās. Breeža pulks vēl cīnas pee Rīgas, kuru eņņemot vāceem, eņņem pozīcijas pee Siguldas un Līgates.

Tagad nāca leelineeku oktobra revolucija. Ari latvju strēlneeku pulkos visu varu sagrābj strēlneeku izpildu komitejas. Viņas eecel pulkos savus komandērus un komisarus. Arestē daudz latvju virsniekus, to starpā ari pulka adjutantu Bolsteinu un eeslodza Cēsu ceetumā. Breedim atļauj atstāt pulku un aizbraukt.

Tumšā 1917. gada novembra naktī Br. ar grūtu sirdi atstāj savu pulku un strēlneekus, kuri tagad krituši jaunu demagogu-vadoņu rokās. Aizmirsts slavas un nopelnu bagatais kara vadonis.

Breedi apstājās Valkā, kur ari beidzamo reizi viņu redzeju.

Rūgtas un skumigas šīs atmiņas. Viņš gribeja kādu deenu uzturetees Valkā, lai dotos pretim nezināmam liktenim. Bet jau otrā deenā Valkā eeradās pulka komitejas delegats, lai arestetu Breedi, kas ari noteek. Par laimi pulka pilnvarotais nokavejas eerastees Iskosolā (12. armijas kareiv. izpildu komiteja) un Br. laimejās no tureenē izbēgt. Uz visām pusēm bija dotas telegramas arestet Breedi.

Tumšā, agrā rītā es paslepšus pavadiju savu bijušo pulka komandeeri uz vilceenu. Plaši cildinātais latvju strēlneeku vadonis tagad klīda svešumā vajats un kā bēglis, ar viltoteem dokumenteem, Lai vajatajus maldinātu, viņš brauca pa mazo dzelzscelu uz Vecgulbeni un Daugavpili. Es eepreekš izlūkoju staciju, vaj tur nav kāds no Br. vajatajeem. Leelajā laužu burzmā bija grūti orientetees. Tomēr neka šaubīga nemaniju. Breedis eesēdās kādā tumšā otrās klases vagonā. Eeteicu nopemt pulkveža uzplečus. Uz ko skaneja noteikta atbilde: „Tos esmu ar godu pelnījis un godam nesajami!“

Atvadijos. Tautas varonis un strēlneeku vadonis atstāja savu dzimteni, par kuru viņš tik varonīgi cīnījās un lēja asinis. Breedis vairs neredzeja Lat-

viju, par kuras labaku nākotni svešumā nepagura cīnītes. Viņš teica, ka reiz Latvija pacelšies atkal spožos kalna galos. Zels un plauks. Br. sākumā Pēterpilī, tad Maskavā uzsāka aktīvu cīņu pret leeīnēcismu, kurā redzeja galveno postu. Šai cīņā viņš krita par upuri: uz „sevišķas kontrrevolūcijas un spekulācijas apkaršanas komisijas“ lēmumu, nošauts Maskavā naktī no 26. uz 27. augustu. Mira kā varonis.

Tāds īsumā šī tautas varoņa dzīves stāsts. Tautas nostātos vēl ilgi par viņu vīs leģendas, pilnas skaistuma un nevīstošas varonības.

J. Poreets.

Latvju strēlnieku apmācība Skujeniekos, plkv. Breeža vadībā.

Nacionalais varonis.

Slavas pilnas ir itin visas atsauksmes par pulkveža Fr. Breeža varondarbeem kara laukā. Ja ap pulkveža Breeža reti apdāvinato galvu vītos pat skai-stakee slavas zeedi, apzīmedami ārkārteji gudru un varonīgu kara vīru — tad tomēr tas veen vēl nebūtu spējis padarīt Breedi par to — par ko viņš ir tapis latvju tautai. Pulkvedim Breedim nebij veenalga kur viņš un kam viņš zeedo savas smadzenes, savu varonīgo sirdi un karstās asinis. Kā ļoti spējīgu kara vīru katra kreevu armijas kara spēka daļa vēlejš to ceeši jo ceeši pee sevis saistit, visur bij gatavi uz-nemt to ar gavilēm. Bet pulkvedi Breedi nespēja aizraut līdz šīs gaviles. — Tas devās tur — kur skan vaidi. Latvju tautas vaidi pee Daugavas asinainā-jeem, krasteem atrāva to šurpu. Dūmu pilnas bij to-reiz debesis no degošās Kurzemes, bēgļu pilni bij visi celi kas veda pāri Daugavai, pelekas kā izpostītās Latvijas pelni bij šo bēgļu sejas. Glābt-tautu un zemi no tālakām breesmām — to pulkvedis Breedis eeska-tija par savu svētako peenākumu un tadēļ devās kā veens no vispirmājeem kara vīreem uz nupat nodibi-natajeem latveešu strēlneeku bataljoneem. Un še nu Breedi viņa darbā redzam ne tikai kā kara varoni, bet līdz ar to arī kā nacionalu varoni. Latveetis aiz-veen visās cīņās ir bijis varonis, šī varonība aizveen arī bijusi viseem redzama, bet aiz beezajeem kreevu karogēem un platajām kreevu flagām nav bijis sa-redzams pats latveetis. Pulkvedis Breedis nu darija

visu, lai parādītu latveeti visai pasaulei kā varoni. — Nacionalismu un latveetības apziņu pulkvedis Bredis prot padarīt cīņā pret eenaideņiem par vēl bīstamākiem kaujas līdzekļiem nekā asakoš eeročus. Viņa aizrādījumi strēlniekiem — kā, „to tikai latveetis var izdarīt“, kā „kauns būt latveetim, ja to un to nevar izdarīt“, „ists kara vīrs ir tikai latveetis, bet tur tee — tikai Friči“ — atrod visdzīvāko atbalsi strēlniekiem un tee izdara brīnumus — jo viņi tak ir latveeši!

Savu atziņu par šo cīņu bezgala leelo nozīmi strēlnieku bataljonos preekš latveešu tautas — Bredis prata eedvest arī saveem strēlniekiem. Kur varēja leetot vārdus — tur leetoja vārdus, kur vajadzēja saprastes bez vārdeem — tur sapratās tāpat. Sarunajoties ar Breedi, tas veenmēr apgalvoja, ka viņa strēlnieki pilnīgi saprotot šo cīņu izšķirošo nozīmi preekš latveešu tautas. Tee pilnīgi saprotot, ka latveešu nākamība izveidosees par tik daudz tuvāka un pilnīgāka mūsu skaistajiem sendeenu sapņiem, par cik daudz pamatīgāki būs sakauti ķeizara Viļuma kara pulki, par cik daudz pilnīgāka būs sabēdroto uzvara. Jo mazāka būs šī uzvara — jo mazāk arī mēs gūsim no šo cīņu iznākuma. — Tadēļ vispirms panākams, lai izjauktu un saplosītu to dzeloņdrāžu ligzdu, kuru vācu ērglis savijis apkārt Kurzemei. Un šajā darbā pulkvedis Bredis parādīja tādu mākslu un kopā ar saveem strēlniekiem tādu varonību, ka šee brīnumdarbi attālakstāvošiem izklausījās drīzak pēc teikām, nekā pēc pateeseem notikumeem. Šim varonīgajām cīņām bij arī vēl daudz tālak, ārpus Latvijas ejoša nozīme. Deezgan ilgi tās norisinājās tajā laikā, kad Francijas kara laukos vēl nebija Anglija un Amerika paguvušas pilnīgā mērā sneegt franču kara pulkiem palīdzību. Ķeizara Viļuma pulki deva veenu sāpīgu siteenu pēc otra Francijas armijai. Sabēdro-

teem dārga bij katra stunda, lai neizrautu Kreeviju iz cīnītajū rindām. Šī eespējāmiba vareja jo drīzak rastees, ja vāci eenāktu Rigā un virzitos tālak uz Peterpils pusi. Bet atslēgu no Rigas vārteem tureja ceeši savās, pa gadu simteņeem smagā darbā vaj par dzelzi norūditajās rokās latvju zemneeku dēls, izmainidams tagad arklu pret šķēpu. Ne par velti tad Hindenburgs dusmu pilns izgrūda, zīmejotees uz šeem astoņeem latveešu pulkeem, noslēpumainos vārdus: „es tomēr eeeēšu Rigā tad — kad nodzīsīs šīs astoņas zvaigznes pee Daugavas krasteem“. Nebij noslēpums preekš eenaidneeka, ka bez gala leelā mērā šo spožumu šīm zvaigznēm peedevā pulkveža Breeža kara māksla un viņa ārkārtejas spējas vest pretī savuš strēlneekus slavas pilnām uzvarām.

Tadēļ par šīm cīņām, kuru nozīme atbalsojās pat vēl aiz Francijas kara laukeem, var teikt, ka ar tām mēs esam sakusuši asinsradneecībā ar teem, kuri tāpat cīnījās par tautu pateesu brīvību, kā mēs. Šajās vēsturīgajās cīņās mēs esam bijuši leelajo sabeedroto mazais beedris. — Tadēļ ar jo vairak vēl mēs varam nākt pee galda ar lepni paceltu galvu kā līdzdalibneeki uzvaras dališanā un nevis kā pazemīgi lūdzeji, kuri vētras un veesuļa laikā būtu paslēpušees aiz stūra, sak, lai jau tee citi, ko tad nu mēs, bet tagad nu mēs esam atnākuši, — leekat jel mums klēpī pašeem savu valsti. Deežin, vaj bez pulkveža Breeža un viņa līdzbeedru uzvaras pilnajām cīņām, bez varondarbeem pee Ložmeteja kalna, Nāves salas un Tīreļu purvā, būtu varejis nākt 18. novembris. Lai varetu likt valstij pamatu — tad vispirms bij jaatbrīvo ta veeta, kur šo pamatu rakt. — Un šajā darbā pulkvedis Breedis spēja peerādit, ka tee, kas par to cīnas, ir vairak vēl nekā strēlneeku pulki, tee ir varonpulki. Ar to šee pulki eeguva netikveen to nozīmi būt par postošu spēku pret eenaidneeku, bet arī būt par ra-

došu spēku, kas tautā audzina jaunas teeksmes, rada katrā latveetī drosmi, kas tautai leek pazīt pašai savus spēkus un no tam taisīt atteecigus slēdžeenus. Tee centās un panāca to, ka pēc leelajeem asins plūdu laiķeem latvju tautai nav vairs jakar vaidu kokles Latvijas vītolos, bet nu šī tauta varēs dzīvot kā valdineece savā zemē saules mūžu.

Šai ziņā pulkveža Breeža nopelni ir tik leeli, ka šī nacionālā varoņa vārdu mūžu mūžos, cauri paaudžu paaudzēm latveetis minēs ar sevišķu lepnumu un godbijību.

J. Goldmanis.

Pulka komandeers.

(Atmiņas).

Par pulkvedi — toreiz vēl kapteini — Breedi es papreekš dzirdeju, tad redzeju viņu uz ļoti īsu brīdi, bet eepazinos tikai kādus mēnešus vēlāki, jau revolucijas laikā.

Atbraucis uz Rīgas fronti 1916. gada decembrī, 2 deenas preekš pazīstamā Zeemas svētku uzbrukuma, es centos ātrumā eepazīties ar uzbrukuma planu un citeem sagaidameem kaujas apstākļeem... un te man tika stāstīts par kapteini Breedi, kurš komandējot preekšā ejošo bataljonu. 1. Latv. strēln. brigādē tika man rekomendēti no Breeža izstrādatee paņēmeeni nejaušai pretineeka pozīcijas eepņemšanai.

Es neuzticejos komplicetai teknikai pretineeka deguna preekšā, viņas nepārbaudījis, un tadēl no rekomendeteem paņēmeeneem atteicos, bet sajūsma, ar kuru man tika stāstīts par Breeža agrakām sekmiģām kaujām, par viņa apbrīnojami māksligeem uzbrukumeem, deva man un jadamā, ka arī viseem 2. brigades pulkeem, pārleecibu, ka 1. brigādē uzbrukumam būs sekmes; un jaatzīstās, ka pateicotees šai pārleecibai, arī otrās brigades pulkeem kritiskos momentos radās drosme un enerģija, lai nepaliktu pakal saveem kaimiņeem.

Kauju laikā, eepazīnees ar Rīgas frontes pretineeka pozīcijām, es pārleecinajos, ka no Breeža rekomendeteē paņēmeeni preekš uzbrukuma vešanas nebija no gaisa grābti vaj no grāmatām izlasīti, bet

bija dziļas pārdomašanas rezultāti pēc pamatīgas iepazīšanās ar pretinieka apceetinajumeem, viņa spēkiem, aizsardzības vešanas veideem u. t. t. Pee teem apstākļiem viņi bija visleetderīgākie un garantēja visleelākos panākumus pee visinazakeem zaudejumeem, tikai pats par sevi saprotams, ka viņus vajadzēja arī izleetot visā pilnībā un visos sīkumos, bet tas vairs neatkarājās no Breeža.

Dabujis eevainojumu vēl tikai kauju sākuma laikā, Breedis nespēja izpildīt savu planu arī tanī masštabā, kāds bija atkarīgs no viņa.

Izveselojees pēc 3 mēnešiem un atgriezees pulkā, Breedis uzņēmās pulka komandešanu. Apstākļi, pee kādeem Breedis eestājās šīnī amatā, bija jau gluži savādi, kā pulku atstājot. Tas bija 1917. gada marta beigās, kad revolūcija bija jau pilnā spēkā, bet kad frontes nodeveji un Viļuma sabeedrotee vēl darbojās zem revolucionāru maskas, lai eegūtu masu peekrišanu un stiprāki nostiprinātos savās pozīcijās. Tomēr vairāk maskotee armijas ārdīšanas lozungi, tee, zem kureem gāja zoc.-revolucionāri, bija jau pilnā spēkā, sākās arī jau musinašanas pret atsevišķiem spējīgākiem virsneekiem, peemēram pret pulkvedi Auzanu. Augstākā preekšneecība bija it kā pazaudējusi galvu, veens pakal otram viņi steidzās iztapt masām, izpildot visu, ko veen viņas neprasiu, lai tikai turpinātu sēdēt savos sēdekļos, vaj, kas vēl sliktāki, — domādami par savu karjeru un nemaz nevērodami to, ka ar katru „iztapšanu“ viņi paši ārdīja karaspēka pamatprincipus un tā tad paši sev tuvināja to bezdibenu, kurā pēc tam bija jāeekrīt.

Šādos apstākļos Breedis, būdams samērā vēl jauns virsneeks, uzņēmās grūto un atbildīgo pulka komandeera amatu, kurš pat pee normaleem apstākļiem nav pa plecām kaut kuram, pat daudz peedzīvojušam virsneekam.

Novērojot Breeža, kā pulka komandeera, darbību peecu revolūcijas mēnešu laikā un atceroties dažādus šīs darbības sīkumus, man ir jāleecina, ka Bredis bija, pirmkārt, viens no teem nedaudziem komandējiem, kuri saprata, ka tam pretiniekam, kurš aizmaskots uzbruka no muguras armijas galvenam spēkam — morālam spēkam, nav jāpeelabinājas, bet ar viņu ir tāpat jācinās, kā pret to eenaidneeku, kas stāv pretīm fronteī, un, otrkārt, viņš bija viens no teem ļoti reteem izņēmumeem, kuri veda šo cīņu pēc pārdomāta un pa daļai arī izstrādāta plāna. Varbūt šis plāns nebija pilnīgs, varbūt viņam bija savi trūkumi, jo peē toreizejiem apstākļiem tas savādi arī nevareja būt, tomēr Breedim šāds plāns bija. Mums ir kara zinības, ir kara mācības grāmatas, kur varam smeltees visu, kas vajadzīgs preekš cīņas ar atklātu pretinieku, bet neteek pasneegtas zinības un nav nekādu mācības kursu preekš cīņas ar tādu pretinieku, kāds uzbruka krievu armijai 1917. gadā. Ja kādas pamācības arī ir, tad viņas aprobežojas ar aizrādījumeem un instrukcijām atsevišķos gadījumos, bet lai spētu vest planveidīgu cīņu ar tādu pretinieku, vajadzēja eedziļinatees karaspēka uzbūves un audzinašanas pamatprincipos, vajadzēja saprast masu psiholoģiju un maskot pretinieka uzbrukuma taktiku un tad pašam, bez kaut kādeem aizrādījumeem, teoretiski izstrādat savu darbības taktiku.

Visu to nevareja prasīt un sagaidīt no jaunā pulkveža Breeža un ja tomēr Breedis šajos apstākļos cīnijās planveidīgi, tad tas leecina, ka viņa personā jau bija noslēpts tas kareiviskais, ko sauc par „komandēšanas mākslu“.

Komandēt nenozīmē tikai padot komandas un pavēles, komandēt nozīmē daudz ko, peemēram — pārvaldīt, rīkotees, audzināt, teesu spreest, pārzināt, vadīt, apgādat, rūpetees, organizēt u. t. t. Komandēt

var dažadi. Daži komandē tā, it kā viņi celmus laustu, peeļeek pee komandēšanas visus savus spēkus, zeedo pat veselību, eevēro visus likumus un instrukcijas un tomēr deenet zem viņu komandas ir grūti, darbs eet tā, ka viss čīkst un dreb, bet sekmes tomēr ir maz redzamas. Daudzi nevar komandēt bez tā, lai uz katra soļa nekertos pee sodu un teesu palīdzības, bet ir arī tādi komandeeri, pee kureem darbs it kā pats par sevi veikts, pee kureem strādāt gribas un kuru komandēšana nav sajūtama.

Pee pēdejiem un pee tam visleelākā mērā, peedereja Breedis.

Man nācās dzirdēt vēl 1916-tā gada rudenī, sūtot papildu rotas no rezerves bataljona uz fronti, ka daudzi strēlneeki, bet sevišķi virsneeki, vēlejš tikot uz 1-mo Daugavgrīvas pulku tik tadē, ka tur ir kapteinis Breedis, kurš toreiz vēl nekomandeja pulku. Tas nenožīmē, ka Breedis uzstādītu veeglas prasības no viņam padoteem karavīreem, taisni otrādi — viņa prasības bija pat leelakas un grūtākas, nekā daudzu citu preekšneeku prasības, bet izpildīt viņas bija veegli, bija griba tās izpildīt.

Tādu gribu no padoteem karavīreem — izpildīt savus peenākumus, var sasneegt tikai tee preekšneeki, kuri paši katrā laikā ir gatavi zeedot visu, pat sevi, savu peenākumu izpildīšanai, kuri ir absolūti pašaiizleedzīgi, kureem deenestu izpildot nav nekādu savtīgu blakus mērķu . . . Un tāds bija pulkvedis Breedis. Tādi bija gan arī visi citi mūsu 1-mās brigades pulku komandeeri, bet varbūt tik ar to starpību, ka Breedim bija vairāk iniciatīves un drosmes jaunus papēmeenus izvest dzīvē, leelakas spējas dziļāki un plašāki aptvert visus apstākļus un cenšanās izveidot un darīt intensīvu pašu kara mākslu.

Es jau pastrīpoju, ka Breedim, cīņā pret leelniecismu, bija savs pārdomāts plans, kuru viņš pama-

zām izveda dzīvē. Pēc maneeem novērojumeem, šis plans sastāveja eekš sekošā: Cīņā pret tādu pretineeku, kas uzbrūk armijas eekšejam spēkam — armijas moralei, ir jagādā vispirms par to armijas sastāvdaļu, kuŗa ir ta eekšejā spēka neseja un kopeja, t. i. virsneecibu. Tā tad, vispirms jagādā par to, lai virsneeki būtu savu peenākumu izpildišanas apziņas augstumā. Ka pulkv. Breedis par šo jautajumu it sevišķi nopeetni domāja, srtādāja un sasneedza redzamus rezultatus, leecinās daudzi fakti no pulka vēstures, ja bijušie 1-mā Daugavgrīvas Strēlneeku pulka virsneeki sneegs par to datus.

Nākošais etaps sastāveja eekš tam, lai caur virsneeku palīdzību nodibinātu atsevišķu veenību no pilnīgi uzticameem strēlneekeem. Tāda veenība bija organizeta, ta bija — 1-mā pulka dzelzs rota. Tā tad, abus divus etapus Breedis sasneedza pilnā mērā, viņa dzelzs rota, pat pēc leelineeku apvērsuma eksisteja patstāvīgi papreekš Valkā, tad Terbatā, bet apveenotee virsneeki gandrīz visi pēc apvērsuma sapulcejās Vitebskā un vareja būt katrā laikā gatavs kadrīs preekš kaujas veenības.

Tālākee ša plana etapi, cik es vareju saprast, sastāveja jaunu dzelzs rotu formešanā, tā pamazām pārformējot visu pulku. Šis etaps netika sasneegts, bet ne tadēļ, ka tas nebūtu eespējams, bet tadēļ, ka augstakās varas neseji — Kerenska komisari — akli un eeteepīgi negribeja saprast, ka karaspēks nav pārvaldams ar skaistām runām, no kuŗām viņi paši bija aizrauti un it kā tišām maisijās eekšā un atcēla veenu pēc otra tos rīkojumus, kuŗi tika izdoti no karaspēka preekšneecibas, izslēdzot katru atbildību pat par vismagakeem pārkāpumeem; otrkārt, varbūt vēl tadēļ, ka veena pulka rīcība tik leelā armijā nevar sasneegt sekmes.

Kā preekšneeks un pulka komandeers Breedis darija savu darbu veenmēr veegli, it kā spēledamees; rādijās, ka preekš viņa nav ne grūta uzdevuma, ne grūta stāvokļa. Ar Breedi bija patīkami un veegli kopā strādāt ne tikai viņam padoteem karavīreem, bet arī viņam pēc amata līdzigeem un augstakeem preekšneekiem. Ja preekšā stāveja kāds grūts un smags uzdevums, tad Breedis vēl eepreekš viņa saņemšanas mēdza eedvest pārleecibu par viņa veeglu izpildišanu, un beeži veen mēgināja eestāstit, ka eekš ta neka sevišķa nav, ka tas tāds neeciņš veen ir, — „pustjaki“, kā viņš mīleja izteiktees. Un pateesi, viņš izpildīja visu veegli, it kā bez kaut kādām grūtībām.

Man dažreiz izlikās, ka, ja Breedi sūtitu pašā ellē vaj uz neizbēgamu nāvi, tad arī viņš teiktu: „pustjaki“, tas tik traki nemaz nav“, vaj arī ņemtos pārleecināt, ka nāves nemaz nav.

Viss tas nebūt neleecina, ka Breediš pret saveem uzdevumeem izturejās nenopeetni, vaj veegli prātīgi. Gluži otrādi, viņš uzņēma tos ļoti nopeetni. dziļi un sīki pārdomāja, atrada labako uzdevuma izpildīšanas veidu, nepārprotami un noteikti atdeva pavēles un rīkojumus, pārleecinājās, ka izpildītāji viņus skaidri sapratuši un sekoja viņu izpildīšanai. Viss tas kopā jau pats par sevi darija uzdevumu par veegli izpildamu.

Pee virsneekiem un strēlneekiem savā pulkā Breedis mantoja leelu autoritāti, populars viņš bija arī citos strēlneeku pulkos, kā arī plašās sabiedrības aprindās. To, saprotams, nevareja nezīnāt arī pats Breedis un tadēļ ir jāatzīmē, ka šī popularitate neeedvesa Breedin ne uzpūtību, ne lepību, viņš ne uz acumirkli neaizmirsa karēiviska takta un prāta sevi veenmēr tā nostādīt, lai citi, pat zemakas deenesta pakāpes, nejustu viņa pārakumu.

Atzīmešu vēl veenu Breedim peemītošu īpašību, veenu no visvērtīgākām preekš kaujas virsneeka un pulka komandeera. kuŗu pee viņa novērot man bij izdevība jau vēlākī, pēc frontes sabrukšanas, Maskavā un Jaroslavā. Breedis it kā nemaz nepadevās, kā kaujas, tā ari citu apstākļu ārejam eespaidam, viņa prāts veenmēr un pilnīgi valdīja par emocijām. Tas leecina par Breeža augsti izkopto intelektualo dzīvi, jo tikai labi un vispusīgi attīstīta personība ir spējīga visgrūtākos apstākļos nepadotees emociju un afekta varai.

Ja Breedim, kā virsneekam, varetu darīt kādu pārmetumu, tad varbūt tikai to, ka viņš dažreiz riskeja ar sevi ari tur, kur risks nebija vajadzīgs. Katram virsneekam zināmā mērā ar sevi ir jāriskē, kad apstākļi to prasa, bet Breedis, kā man rādījās, riskeja dažreiz ari tad, kad nebija pamata, kas attaisnotu tādu risku. Varbūt tas bija jaunu peedzivojumu meklešana, lai smeltu no viņeem jaunas zināšanas, varbūt kas cits, — neņemos to izskaidrot, bet varu tikai apgalvot, ka tā nebija ne stipru jūtu un baudu meklešana, ne dzīvot apnikums, jo Breedis bija pats — dzīvība, viņš dzīvi un darbu mīleja un mekleja tādu dzīvi un darbu, kas būtu saskaņoti ar idealeem, kuŗus viņš nesa savā gaišā sirdī.

Gen. K. Goppers.

Mūsu nacionalās kara taktikas nodibinatajs un izveidotajs.

Tautai no likteņa uzliktās sāpju gaitas ejot, pār pūļa nolektām galvām arveenu spītīgi paceļas vadoņa lepnā seja. Tautas mūža visgrūtākos pārbaudījumu brīžos teek radīts varoņu kulta, kā nepeecešams zimbols pastāvēšanas cīņai.

Mēdz teikt, ka cilvēku gadu simteņiem ilgi kalpinātā daba, cenšamās apmeerināt savas mistiskās deevinašanas dziņas, ja Deeva nebūtu bijis, būtu to izdomajusi. Mēdz domāt, ka dzeesmineeki vijot kuplākus lauru vainākus, nekā varoņi tos pelnījuši.

Bet pat visnosvērtākais vēsturneeks nespēs pēdejo attecināt uz mūsu nacionalās kara mākslas nodibinātāju un izveidotāju pulkvedi Breedi.

Pulkvedis Breedis ir neapšaubami jauzskata, kā pirmais tautas bataljonu vadonis, kurš ir mācejis peemērot un eetvert latvju tautas garu vispārejās taktikas un kaujas psiholoģijas noteikumus.

Pee Misas upes, Ķekavas, Pinku un Tīreļa purvos, zeemassvētku un janvara mēneša cīņu kaujas ugunīs tika kalta mūsu īpatnejā kara māksla, pee kam cīņas veidi un paņēmeeni arveenu tika izstrādāti no šo kauju organizatora un idejiskā vadītāja — pulkv. Breeža.

Br. kaujas mākslas modernizējumi, peemērojotees latveešu strēlneeku īpatnejai psichei, nav aptverami, nedz apskatami šinī isā rakstā, tamdēļ uzka vešos tikai pee dazeem raksturigeem kaujas paņē-

meeneem. Kā pirmo apskatišu klasisko uzbrukuma izvešanu bez artilērijas sagatavošanas, pateicotees kam mūsu strēlneeku pulki zeemassvētku kauju pirmā rītā gandrīz bez zaudejumeem pārrāva vācu fronti Jelgavas virzeenā. Šis uzbrukuma veids, sakarā ar viņa necereteem panākumeem, tika stipri popularizēts krievu armijā un kā jauns taktikas paņēmēns tika eevests ģenerālštāba akadēmijā un gandrīz visu kara skolu kursus.

Pasaules kara trešā gadā zeemeļu fronte bija sa Stingusi pozīciju cīņu letargijā. Ar dzelonārašu tik leem apjozušās pretineeku armijas bija galīgi zaudejušas eespēju izvest plašus kaujas manevrus.

Vāceešu apceetinajumeem apsteptos dzelzs tiklus vareja pārkost veenīgi artilērijas uguns zobi. Bet artilērijas darbībai bija arī savas negatīvas puses, jo tajos frontes rajonos, uz kuriem tika koncentrēta artilērijas veesula uguns, vāceeši arveem savilka spēcīgas rezerves. Tā vāceešiem 1916. g. 8. martā, sakarā ar strauji uzsāktu mūsu artilērijas enerģisko darbību, nebija grūti atšifēt krievu virspavēlneecības gatavotā uzbrukuma galvenos virzeenus, pateicotees kam tika veltīgi izleetas latveešu strēlneeku asins straumes.

Bija jāatrod citi kaujas paņēmēni, lai straujā un negaidītā eelaušanās pretineeku līnijās dotu eespēju gūt veeglu uzvaru pār pārsteigteem vācu pulkeem.

1916. g. vēlā rudenī gandrīz visi latveešu pulki tika atvilkti aizmugurē, lai varetu peenācīgi sagatavotees jauna uzbrukuma plana izvešanai.

Pēc Br. sastādītā pārdroša uzbrukuma plana, latveešu strēlneekeem bija jāeespeežas pretineeka līnijās bez eepreekšeja artilērijas uguns pabalsta. No nakts melnās segas apslēpteem speciāli apmācīteem drāšu greezejeem vajadzēja iztaisīt vairākas ejas ne-

reti apm. 100 soļus platā dzelondrāšu joslā. Pretīm tām veetām, kur tika greestas ejas, vajadzēja nemānīti tikt sargrupetām treeceena daļām. Še japeebilst, ka strēlneeku pulku kaujas praksē treeceenu daļas, nozīmejot tās straujeem nakts uzbrukumeem, lai izvairītos no eeroču šķindešanas un vispārīgi pee masu kustībām neizbēgamā trokšņa, salasījās pretineeka pozīciju tuvumā, neizdarot pārsvešanu, bet pēc ziņama noteikta laika katrs atsevišķs karavīrs lizdams tuvojās norādītai veetai, lai peeveenotos kopejai kaujas grupai.

Pirmais uzbruceju vilnis pēc eelaušanās pretineeka eerakumos nedrīkšteja apstātees, eekams nebija aizvēlees līdz vāceešu batarejām, jo uzbrukumam vareja būt ceretee panākumi veenīgi tad, ja viss eenaidneeka apceetinatais placdarms pēkšņi kirstu mūsu rokās.

Lai vispusīgi sagatavotos uz projektejamā uzbrukuma izvešanu, strēlneeku pulku nometņu tuvumā no sapeereem tika uzcelti apceetinājumi, pēc vācu armijas fortifikācijas noteikumeem. Pateicotees vairakkārtejeem mēģinajumeem, šo apceetinājumu eemēšana, pulku karavīru apmācībā, eeguva leelu praktisku nozīmi.

Uzbrukumam vareja būt ceretee panākumi, ja pati drāšu izgriešana pretineeka „deguna preekšā” tiktu izdarīta ar leelu uzmanību un veiklību, vāceešu sargposteneem nemanot. Pēc Br. aizrādījumeem, izdarot drāts griešanu, atteecīgais dzelondrāts posms abās pusēs no griešanas veetas tika aptīts ar neleelām lupatu strēmelēm (vislabāki vilnas cimdeem), lai griešanas trosnis pēc eespējas tiktu pavisam apklusināts. Lai speciēli nozīmetee greezeji-strēlneeki varetu pārleecinatees par nēpamanītas dzelondrāts griešanas eespējamību, kā arī paši sasneegt eespējamu virtuozitāti sava darba izvešanai, mēģinājumu

laikā daļa no apmācāmeem kareivjiem tika nostādīti dažus desmit soļus no greešanas veetas, kur viņu preekšā pēc pāris stundām pēkšņi izauga nodarbinātā greezeju grupa, pēc nepamanītas „izgraušanās” caur apmācībai uzstādīto dzeloņdrāšu joslu.

Uzbrukuma sagatavošanas periodā Br. apbraukāja vairākus pulkus, lasīdams referātus par nākošā uzbrukuma īpatnejo raksturu un viņa gaitas atsevišķām fazēm, uzsākot darbību sakautā pretineeka aizmugurē. Uz veenu no šiem preekšlasījumiem bija eeradees sirms kreevu pulka komandeers. Lekcijas beigās viņš mēģināja aizrādīt, ka Br. no taktikas redzes stāvokļa preekšlasījumu esot veicis apmeeriņoši, bet viņš neesot gribejis eevērot, ka būšot jadarbojas vācu aizmugurē. Šo sīkumu pēvedu, lai aizrādītu, cik stiprā mērā beidzamos kara gados visos kreevu armijas slāņos bija eesakņojusees pārlecība par vācu armijas varas un moraliska spēka pārsvaru par kreevu karotājiem.

Turpretīm pulkv. Breidis savus kaujas uzņēmumus aizveen būveja galvenā kārtā uz latveešu strēlneeku pārakuma apziņu pār vācu karotājiem. Vispārīgi viņš saveem strēlneekiem deenu no deenas neatlaidīgi eedvesa, ka preekš teem nav neka neeespējama. Tāpat viņš peegreeza ne mazāku vērību karotāju tehniskai gatavībai, izkopdams un modernizedams pee tam pašus kaujas vešanas papēmeenus.

Br. izgāja no tā kara zinību pamatprincipa, ka visi kaujas faktori ir padoti evolūcijai, izņemot vee-nīgi nemainīgo cilvēka dabu. Gadu simteņi nav spējuši pārrādīt karotāju jūtas, kaislibas un instinktus, no kuriem par visspēcīgāko uzskatāms paš aizsardzības instinkts un no pēdejā beeži izsauktā bailu emocija. Uzvaras svaru kausus aizveen novilks tā puse, kurai izrādisees stiprāķe nervi. Preekšneekam ne-

kad nav jaaiszmirst, ka masu cīņu dalibneekēm jūtu (emociju) sastrēdzinajums nem pāršvaru par prātu, kamdēļ ir jāizleeto visi līdzekļi, lai varetu līdz beidzamam valdīt par savu apakšneeku apziņu, ne pee kādeem apstākļiem nepeelaižot to nomākt pašaisardzības instinkteem.

Masu eedvesmei peemīt leels spēks, tamdēļ arveenu jacenšas eedvest pūlim garigas veenibas apziņu. Mūsu kaŗavīreem eedvestā un eeaudzinatā pārakuma apziņa par vācu un kreevu kaŗeivjeem arveenu ir spēlejusi leelu lomu pee pēdejo neveiksmēm. Kopš Br. eevaditām cīņām un izlūku gājeeneem, preekš latveešu strēlneekēm. ar dzelzs disciplīnu veenotee un nenogurstošu kaujas enerģiju apbalvotee vāceeši uz viseem laikeem ir palikuši par „fričeeem“, par kuŗeeem mūsu kaŗavīrs arveenu ir jutees morāliski augstaks.

Papildinot apskatu par zeemassvētķu uzbrukuma sagatavošanu, peevedišu veenu no šīs kaujas eevadišanas epizodēm, lai norādītu uz pulkv. Breeža pारेizo strēlneeku garigo īpašību izpratni, izvedot ar viņu palīdzību vēl no kaŗa vēstures nepārbaudītu taktisku paņēmeenu, paredzot pee tam daudzus vēl nenotikušas operācijas sīkumus.

Pulkvedis (toreiz kapteinis) Breedis bija vairakārt aizrādījis saveem strēlneekēm, ka vāceeši esot tik labi izstudejuši kreevu zaldatu panisko dabu, ka pēdejo izlūkeem parādotees naktī pee vācu eerakumeem, to posteņi parasti raidot vairakus šāveenus uz kreevu pusi, pēc kam dodotees atpūtā, būdami pilnīgi pārleecināti, ka kreevi aizbēguši uz savām pozīcijām. Latveešus nebūšot eespējams tā apmulkot, lai tee bēgtu no pirmeeem vācu šāveeneem.

23. decembra naktī uz 1-mā pulka drāts greezejeem tika no vāceem atklāta nikna uguns, tomēr mūsu izlūki negribeja sevi apkaunot, bet, neskatotees

uz zāudejumeem, turpināja savu darbu, kuŗa laiku nobeigšanai bija uzbrukuma sākumā leela nozīme. Neapstrīdot, ka pee šīs teicamās sava peenākuma izpildīšanas leelu lomu spēleja arī citas moraliskas dziņas, tomēr par visspēcīgāko jauzskata strēlneeku pārakuma apziņas eedvesmes spēks.

Spilgtu leecibu par Br. leelām kaujas gājeenu organizatora spējām dod sekošais peemērs par jaunformetā Daugavgrīvas pulka 1. rotas uzbrukumu pee Misas upes, kuŗa leelēe panākumi pirmo reizi eerindoja latveešu strēlneeku kaujas sasneegumus galvenā mitekļa pavēlē.

Pulkv. (toreiz poručiks) Breedis bija pareizi apsvēris, ka kaujās vēl nenorūдитеe kareivji dabiski pārspilē breemas, kuŗas draud uzbrukuma eesākumā, pārejot neitrālo joslu starp mūsu un vācu eerakumeem. Tamdēļ, sadalījis savu rotu atsevišķās neleelās grupās, viņš izleetoja tumšās rudens nakts, lai, nepamanīti peeleenot ār saveem kareivjeem pee vācu eerakumeem, liktu teem stundām ilgi noklausītees vācu savstarpejās sarunās un zignalizēšanā, izdarot līdz ar to viņu peeeju un vājo veetu izlūkošanu. Drīzumā visai rotai šādas nakts „vīzītes“ palikušas par parastu leetu. Atgriezdamies atpakaļ uz saveem eerakumeem, izlūki parasti atstājuši pee vācu aizžogojumeem nodrāstus meetīņus (pretīneeka pusē atstājot tos tumšus). Austot rīta gaismai, arī mazdūšīgee pārleecinājušees, ka agrāk tik bīstamās neitrālās joslas pāreešana neesot „leela muiža“.

Lolojot un izvedot leelus uzbrukumu planus, Br. aizveen tureja prātā, ka katras mašīnas gaita atkarrājas no vismazāko ritenīšu peelāgošanas. Tā, starp citu, Br. bija greezis vēribu uz tinisko neleelo (3—4 str.) apsardzes un izlūkošanas patruļu organizāciju. Pēc kreevu armijā peenemteem noteikumeem, patru-

las vecākais gājeena laikā atradās nopakājus patruļas kareivjeem.

Br. bija pareizi apsvēris, ka aizsegtā apvidū (mežā, kalnajos), bet īpaši nakts laikā, ikkuŗš no kaujas ziņā par patruļas vecako zemaki stādameem patruļas kareivjeem, nodaļas preekšgalā atrazdamees, var paleelinat draudoŗās breesmas un pilnigi paralizet visas patruļas darbibu. Tamdēļ Br. tika evedis jaunu patruļas kaujas eerindas kārtibu, pee kuŗas patruļas vecakam, kā attīstītakam un droŗširdīgakam no savas nodaļas kareivjeem, pašam jaatrodas patruļas preekšgalā. Pārejee patruļas dalībneeki sekos aiz viņa, kā spēcīgs moralīss atbalsts, jeb arī kā treeceena dūre nejauŗas ņadursmes brīŗos. Jaatzīmē, ka ņādu reorganizetu patruļas veidu kaujas prakse ir atzinusi par visīzdevīgako.

Par vēl daudz citeem Br. īpatnejeem kaujas pāņemeeneem būtu jarunā speciēlā militarā rakstā. Mūsu pulku, zem pulkv. Breeŗa vadības, īzveidotās kaujas metodes un no viņu cīņām mantotās kaujas tradīcījas ir palikuŗas par visceetako cementu, kas īr sakausejījs mūsu armījas neŗalauŗamo garu un spēku arī preekŗ nākoŗām tēvijas aizstāveŗanas cīņām.

Kapt. Edv. Mednīs.

Darbība Maskavā.

Pulkvedis Fridrichs Breedis ir latvju tautas nacionālais kronis, ap kura vārdu saistas mūsu tautas visgaišakee brīži — strēlneeku cīņas un uzvaras uz Daugavas krasteem, kur parādījās latveetis kā neuzvarams kareivis. Par Fr. Breedi vijas leģendas, kuras arveem ees no mutes mutē, runājot par notikušām cīņām. Tomēr pulkveža Breeža darbība Maskavā 1918. gadā, pirms viņa arestēšanas un nošaušanas, ir ļoti maz pazīstama. Bet šī darbība mūsu tautas varoni sevišķi spilgti raksturo un izceļ kā neatlaidīgu cīnītāju, kurš cīnījās un mira par savas tautas nacionāleem centeneem. Tapēc še atzīmešu tos nezīnamos faktus un materialus par Fr. Breedi, kuri nākuši manās rokās.

Generalis Goppers, savās atmiņās atzīmedams pulkveža Fr. Breeža līdzdarbību kreevu kara organizācijā „Dzimtenes un brīvības aizsardzības saveenība“, kurā Breedis eegņēma visai augstu un atbildīgu amatu, nav sīkaki apstājees pee viņa darbības un sevišķi pēdejeem brīžeem, kuri vēl līdz šim deezgan mīklaini.

1918. gada sākumā Fr. Breedis bija savācis Maskavā ap 40 sava Daugavgrīvas latveešu pulka virsneekus, ar kureem kopīgi cereja noorganizet plašu kara spēka veenību, lai gāstu leelineekus Maskavā un Volgas pilsētās. Latveešu virsneeku grupā no Daugavgrīvas latveešu pulka eegāja šādi virsneeki:

pulkv. Fr. Bolsteins (agr. 9. Rezeknes p. komandēers), pulkv.-leitn. Kalniņš (tagad 10. Aizputes p. komandēers), A. Kociņš (tagad kara prokuratūras loc.), Kaudzits, Leelais, Stifts, Pommers, Skroderens, Kevešans, Puppe (leelineeki nošāvuši), Šnuka, Krēsliņš, Kronbergs, Šepko (tagad 8. pulka komandēers), Neimans un no 2. Rīgas latviešu pulka Pinka, Rubis (leelineeki nošāvuši) un Skrābbe (kritis Jaroslavas cīņās).

Par šīs latviešu grupas darbību Maskavā ģenerālis Goppers savās atmiņās atzīmē sekošo: „Latviešu grupa ap (1918. g.) februāra vidu bija pieaugusi līdz 60 virsniekiem. Līdzekļu mums nebija nekādu. Labi, ka veena daļa virsnieku vareja atrast Maskavā radus vaj tuvus paziņas, pie kuriem vareja dabūt dzīvokli un dažī pat uzturu. Dažiem izdevās eestātes kādās mazākās veetās, visvairāk māju apsardzības deenestā, kur teem bija jādežurē un beeži veen jauzņemās pat durvju sargu peenākumi, saņemot par to kā atlīdzību mazu istabiņu, dažreiz uzturu un tikai retos gadījumos arī neecīgu atalgojumu. Leelākā daļa tomēr bija bez nodarbošanās, kāpēc bija speesta eerikotees pa 4—5 veenā mazā istabelē, nopelnot sevīm uzturu beeži veen ar vissmagāko darbu, ko gadījās atrast. Atceros, piemēram, ka marta mēnesī, veena no šādām grupām, apmēram 10 cilvēku leela, strādāja vairāk kā 3 nedēļas pie akmeņogļu izlādešanas no vagoniem. Strādājot uz akorda, katrs vareja izpelnit ap 30 rubli deenā, kas tanīs laikos bija laba pelņa. Tomēr palikt uz preekšu tādā stāvoklī bija ļoti grūti un tāpēc sākās jau šo grupu izklišana, jo katru, kam izdevās atrast kaut cik peemērotu nodarbošanos Maskavā vaj ārpus Maskavas, vajadzēja skaitīt par organizācijai pazudušu . . .“

Lai atrastu vajadzīgos līdzekļus, sevišķi pūlējās Fr. Breedis, atrazdamš arveen kritiskos brīžos kādu izeju. Še leelu lomu spēlēja „Dzimtenes un brīvības aizsardzības saveenība“, kuŗas preekšgalā atradās B. Savinkovs un kuŗa uzstādīja par savu mērķi leelineeku gāšanu. Šīs organizācijas izlūkošanas nodaļu uzticeja Fr. Breedim, kuŗš, pēc ģen. Goppera apgalvojuma, bijis visenerģiskākais. Breedis eelicis leelineeku štābos savus uzticības vīrus, kuŗi sneeguši visai sikas ziņas par leelineekeem. Pulkveža Breeža eevāktās ziņas rādījušas, ka Maskavā nav eespējams sarīkot sacelšanos. Pēc viņa ziņām līdz 1918. g. pusaprilim Maskavā bija līdz 53.000 apbruņotu vāciešu un darbojās trīs vācu štābi. Tā ka saveenības lozungs bijis: „pret leelineekeem un vācieem“, tad ar skaidrs, ka Maskavā nebija eespējams sekmīgi cīnīties pret leelineekeem. Tad bijis nodomats sarīkot sacelšanos Peevolgas pilsētās.

Bez šī leelā darba kreevu kara saveenībā, Fr. Breedis uzturēja dzīvus sakarus ar Latvju kaŗeivju nacionālās saveenības Maskavas nodaļu, kuŗa vadījās veenīgi no nacionaleem mērķeem. Breedis bija šīs nodaļas dvēsele. 1918. g. janvarī pee saveenības nodibinājās īpaša propagandas nodaļa, par kuŗas vadītāju Breedis uzaicināja J. Bankavu. Propagandas nodaļas uzdevums bija atrast ceļus un līdzekļus, kā eekļū Kremli pee sarkanajeem latvešu strēlneekeem, lai attīstītu starp viņeem aģitaziju par izstāšanos no padomju pulkeem, jo viņi bija visnopeetnakee leelneeci sma athalstītāji. Pārrunās ar latvju strēlneekeem noskaidrojās, ka laba daļa no viņeem labprāt aizeetu no sarkanajeem pulkeem, ja tikai būtu kurp eet. Tāpēc nolēma: a) tos strēlneekus, kuŗeem ir īpašumi un peederigee Latvijā — sūtīt nelegalā celā uz dzimteni, b) sastādīt darba artelus, apgādat viņus ar līdzekļeem un sūtīt uz Sibiriju, c) apgādat darbu un

veetas. Sevišķu vērību peegreeza idejai par latvju strēlneeku sūtišanu uz Sibīriju, kur bija cerība tos sakopot leelakās veenībās vēlakai sūtišanai uz Latviju kā bruņotu spēku. Strēlneekiem apsolīja brīvu ceļu un divu mēnešu algu uz preekšu. Tā ka leelineeki sekoja šai propagandai ar leelako uzmanību, tad katru soli nācās spert ar leelaku apdomu un uzmanību. Sevišķi pēc tam, kad reiz Kremli aresteja virsneeku P. Lakstigalu, kurū uz ložmeteju komandas pēprasījumu gan atsvabināja. Saveenības propagandas nodaļā eegāja A. Bļodneeks, J. Bankays, S. Stāprans un P. Lakstigals. Lai novērstu aizdomas, ka saveenības rīcībā atrodas leelaki naudas līdzekļi un ka še dalību ņem arī Fr. Breedis, kuram leelineeki sekoja uz katra soļa, saveenības protokolus veda ļoti apdomīgi un ešelonu nosūtišanai zeedotās zumas atzīmeja kā zeedojumus no dažādām personām kulturelo mērķu fondam.

Latvju kareivju nacionalās saveenības Maskavas nodaļa tanī pašā laikā izlaida šādu uzsaukumu:

„Palīdziet savas tautas kareivjiem!”

Latvju Kareivju Nacionalās Saveenības Maskavas Nodaļa greežas pee latveešu sabēedribas ar šādu paziņojumu un lūgumu:

2. aprīlī notika Maskavas Nodaļas Izpildu Komitejas sēde, kurā ņēma dalību Saveenības centralās Izpildu Komitejas locekļi un delegāti no Latvijas. Sēdē tika konstatēts, ka sakarā ar Tautas Komisaru pavēlēm par armijas demobilizāciju, tūkstošiem latvju kareivju, kuri vaj nu deeneja Latveešu Strēlneeku Pulkos vaj bija izkaisīti pa kreevu pulkiem dažādās frontēs, — tagad paleek bez kādeem līdzekļiem un bez cerības atrast kādu darbu un pelņu. Leela daļa no demobilizētiem kareivjiem ir Kurzemes un Vid-

zemes eedzīvotāji, pēc aroda laukstrādneeki, vaj arī intelligentu profesiju darbineeki, kureem šē Kreevijā nav ne mazākās cerības atrast nodarbošanos. Kreevijas rūpniecība ir pilnīgi panīkusi, neveenā fabrikā vaj eestādē jauni darbineeki neteek peenemti un tā šē latvju tautas labakee dēli atstāti postam un badam. Nomociteem četru gadu ilgajā karā, pārceetušeem visadas šausmas un zaudejumus, viņeem tai veetā, lai atgreestos dzimtenē, pee meerigas dzīves un atpūtas, — vaj nu jaņem rokā ubaga spēķis vaj japaleek par veenkāršeem laupitajeem, lai izglābtos no lēnas bada nāves. Lai neeetu pa šēem ceļeem, daudzi ar sažņaugtām dūrēm un sakosteem zobeem eerakstas Sarkanajā Armijā, lai stātos atkal zem eerōceem, lai padotos jaunai disciplīnai un eetu pretīm nezinamai nākotnei un nāvei.

Latvju tauta nedrīkst peelaist, ka viņas kareivji eet pa šēem moku ceļeem un iznīkst. Latvju tautai šē jasaka savs vārds, ka viņa gatava nest jaunus upurus un gādat, lai demobilizetee kareivji tiktu apgādāti ar līdzekļeem un darbu. Mēs taču visi esam veenas saimes locekļi un visi mēs ceram, ka dzimtene reiz klūs brīva un steeps mums pretīm savas laipnās mātes rokas. Dzimtenei būs vajadzīgi visi, visi, lai viņa pati varetu atdzimt varena un spēcīga. Dzimtenei būs vajadzīgi arī savi kareivji, kas to aizstāvēs un sargās pret ārejeem un eekšejeem eenaidneekēem.

Latvju Kareivju Nacionālā Saveenība, kuŗa kā bezpartejiska kareivju organizācija līdz šim krājusi līdzekļus preekš savu beedru kulturelas audzinašanas, izdodot savu laikrakstu un izsneedzot beedreem pabalstus — tagadejā brīdī grib savus peenākumus koncentret tikai uz praktisko pabalstu demobilizeteem beedreem. Lai šo darbu varetu sekmīgāk veikt, Saveenības Izpildu Komiteja un Maskavas Nodaļa no-

lēma saveenot savus kapitalus, kas sneedzas dažos tūkstošos, un kuri bija savākti Latvijā un Kreevijā galvenā kārtā preekš lakraksta izdošanas un savas tipografijas eegūšanas, — un izleētot tos trūkumu ceetošo demobilizeto latvju kareivju pabalsteem. Bet šee daži tūkstošu rubļi ir pileens jūrā preekš ta trūkuna un posta, kāds valda demobilizeto strēlneeku masās. Tadēļ Saveeniba greežas pee visas latveešu sabeedribas ar uzaicinajumu, nākt viņai palīgā. Pastrīpojot vēl reiz, ka Saveeniba izsneedz pabalstus viseem trūkumu ceetušeem latvju kareivjeem, bez politisko partiju izšķiribas, viņa greežas ari pēc zee-dojumeem pee v i s e e m.

Pee Maskavas Nodaļas nodibinata īpaša Komisija ar demobilizejamo strēlneeku peedališanos, kuŗa pārbauda eēnākušos lūgumus dēļ pabalsteem un pabalstus peešķir. Tālak teek organizeta beedru sūtīšana uz Sibīrijas latveešu kolonijām, lai viņi tur atrastu pajumti un darbu tik ilgi, kamēr varēs braukt atpakaļ uz Latviju. Gados vecakos, kam Kurzemē un Vidzemē palikuši zemes īpašumi vaj peederigee, nodomats apgādat ar ceļa naudu un sūtīt nelegalā kārtā uz dzimteni.

Paziņojot par visu, ko Maskavas Nodaļa dara un domā darīt, mēs lūdzam bez naudas līdzekļeem nākt ari ar praktiskeem aizrādijumeem par svabadām vee-tam fabrikās, darbnicās, dažādās eestādēs un lauksaimnecibas nozarēs. Starp demobilizeteem kareivjeem ir labi specialisti dažados arodos. Par katru aizrādijumu būsīm no sirdds pateicīgi. Peesūtot dārba peedāvajumus, lūdzam atzīmet darba arodu, darba laiku un algas leelumu.

Zeedojumus lūdzam pēc eespējas eemaksat personīgi, ikdeenas no pulkst. 5—7 vakarā. Komitejas sēdes noteek tāi pašā laikā, bet demobilizetee beedri,

kas vēlas saņemt pabalstus vaj aizbraukt, teek lūgti registreetes no 12—3 pēc pusdeenas.

Maskavas nodaļas adrese.

L. K. N. Sav. Maskavas Nodaļa.“

Propagandai un plaši izplatītam uzsaukumam: „Palīdzēet savas tautas kareivjeem!“, kuru izplatīja sabēedribā un noslēgtajā Kremplī starp latvju strēlneekeem, bija leelas sekmes. Laikraksta „Dzimtenes Atbalss“, Protopopova eelā Nr. 6, telpas izvērtās par sapulcešanās veetu, uz kureeni bareem nāca sarkanee strēlneeki, lai peerakstītos uz ešaloneem. Ešalonu sastādīšanu vadīja nacionālās kareivju saveenības locekļi ar Lakstīgalu preekšgalā.

Pāris deenu laikā izdevās sastādīt trīs ešalonus, pa 100—300 cilvēku katrā. Pirmo ešalonu, apmēram 100 cilvēku leelu, mōzīmeja uz Tomsku, Lakstīgala vadībā, pee kam strēlneekeem no saveenības puses bija garantēts brīvs ceļš un galā nobraucot 500 rubļ. dzīves eesākšanai. Nacionāli domajoši latvju strēlneeki, kureem līdz kaklam bija apņikusi mūžīgā karošana dažādās frontēs un „sarkano žandarmu“ loma, rīkojās ar leelu sajūsmu uz aizbraukšanu. Gandrīz katrs strēlneeks bija paņēmis līdzī kroņa šauteni. „Kā lai brauc uz tālo Sibīriju bez eeroča“, spreeda viņi, „kas nevar atgadītees ceļā!...“

Vakars, kurā vajadzēja aizbraukt pirmam ešalonam, nesa nepatīkamu pārsteigumu. Kad viss bija sagatavots un strēlneeki, ļautri sarunādamees un dzeedadami sastājās uz Jaroslavas stacijas platformas, lai kāptu vagonos, peepeši staciju eelēna sarkanarmeeši, apstādīja ložmeejeem un vilceenu aizureja. Pee izejās nostājās „Iskolostrela“ automobils ar ložmeteju. Višus strēlneekus, kuŗi bija peerakstījušees ešalonā, izkratīja un atņēma eeročus. Stacijas kases telpās aresteja Lakstīgalu un Bļodneeku, kuŗus

eeveetoja Aleksandra kara skolas pagrabā, aukstās telpās, uz slapjas akmeņa grīdas. Bļodneeku pēc kāda laika atsvabināja, bet Lakstigalu, pee kuŗa atrada ešalona vajadzībām nodotos 21.000 rbl., patureja ilgu laiku apceetinajumā, visšausmigakos apstākļos. Viņu vairakas reizes izveda sētā nošaušanai, kuŗa tomēr, veena vaj otra apstākļa dēļ, netika izpildīta. Represijām pret Lakstigalu bija vairaki eemesli: viņš bija pulkv. Breeža pulka virsneeks, idejisks „Iskolostrela“ pretineeks un jau agrak notverts kremplī aģitejot starp latv. strēlneekem.

Strēlneekus, kuŗi bija peerakstijušees ešalonā, šī leelineeku izrēķinašanās tā uztrauca, ka viņu leelakā daļai, cilveku 50—60, neskatotees uz to, ka pavadons bija arestets un nauda atņemta, demonstratīvi eekāpa vagonos un dzeedadami tautas dzeesmas tomēr aizbrauca.

Par visu notikušo tika ziņots pulkvedim Breedim. Otrā deenā notika apspreede, kuŗā starp citu noskaidrojās, ka kādam komunistam izlicees, ka pa eelu eet ģen. Goppers, un ka ari to meklejuši stacijā.

Pēc notikušā nacionalai saveenibai nācās pāreet uz nelegalu stāvokli. Strēlneeku aizbraukšana uz Sibiriju un Latviju, kā ari eerīkošana darbā, turpinajās, kaut gan mazakos apmēros.

Leelineeki aresteja Breedi naktī uz 23. jūliju 1918. g. viņa dzīvoklī. Breeža tuvakee darba beedri, kureem bija teeši sakari ar Kremli, jau šad un tad bridināja pulkvedi un eeteica viņam mainīt legalo dzīvi pret nelegalu. Bet Breedis ikreizes atmeta ar roku: „Pee manis beeži nāk mani bijušie strēlneeki. Daudzeem no viņeem ir komunistu beedru kartes. Es ar viņeem izrunajos no sirds un viņi man peekrīt. Nelegalais stāvoklis man šo eespēju atņemtu un mani varetu apvainot par slepenu propagandu. Bet visi strēlneeki ir veenis prātis, ka „Isko-

lostrela" varoņi mani uzlūkojot kā godīgu idejisku pretinieku. Tāds legals stāvoklis man dod zinamas privilēģijas..."

Šis pulkseža Breeža domas bija pareizas tik-tāl, ciktāl viņa personīgā drošība bija saistīta ar viņa paša uzmanību pretleelneeciskā kustībā. Bet nelaime bija ta, ka Breedis eņēma ļoti redzamu veetu kreevu organizacijā „Dzimtenes un brīvības glābšanas saveenībā" un še tam nācās palaistes uz kreevu beedru uzmanību un slepenību. Ka šai kreevu slepenībai nevareja uzticēties, to peerādīja Breeža arests, par kuŗa eemesleem toreizejais Maskavas „čreizvičaiķas" preekšsēdetajs P e t e r s sneedza „Cīņā" un „Izvestija" 30. augustā 1918. g. oficiālu ziņojumu, kuŗ paskaidroja, ka „čreizvičaiķa" jau ilgaku laiku sekojusi Breeža darbībai un arestējusi viņu tikai tad, kad viņai nākuši rokā neapgāžami peerādījumi par Breeža peederību pee kontrrevolucionāru organizācijas, kad pee arestētās bjušā Kerenska laika ministra Nikitina kdzes atrasta pulkveža Perchurova vēstule, kuŗā pulkvedis Breedis eeteikts kā veiklis kontrrevolucijas izlūkošanas vadītajs.

Nacionalās kareivju saveenības Maskavas nodaļas beedri, ar tagadejo mūsu nacionalās armijas Daugavpils pulka pulkvedi-leitnantu Š e p k o, organizēja Breeža atsvabinašanu no Butirkas ceetuma. Šepko vāca kopā virsneekus un kareivjus, kuŗi vajadzības gadījumā būtu gatavi uzstāēes ar eeročeem. Šai pulcīņā kā aktīvi dalībneeki minami: tagadejais Latvijas kara prokuratūras kapitans Aleksandrs K o c i ņ š, armijas virsneeks Š t i f t s, Maskavas universitates students Leo Ā b o l t i ņ š, divi sarkanās armijas latveešu virsneeki, Breedim tuvi stāvoša persona N. P., A. B l o d n e e k s un J. B a n k a v s. Kā šīs organizācijas pasīvi dalībneeki minami: J. G o l d m a n s, kap. R e i n b e r g s un

virsl. S. Staprans. J. Goldmans, kā Nacionālās padomes preekšstāvis Peterpilī, sagādāja $\frac{1}{3}$ daļu atsvabinašanai vajadzīgo līdzekļu, bet Reinbergs un Štaprans, kuri toreiz atradās Ukrainē, sagādāja trūkstošo zumu. Sakarus ar Butirkeem, vedot kārtīgu sarakstišanos ar Breedi, bez kura peekrišanas nekas netika darīts, uztureja N. P. Tāpat sakarus ar „črezičaikas” preekšstāvi armeni F. F., kuru eeteiņa pats Breedis.

Pirmo atsvabinašanas mēģinājumu izdarija pēc tam, kad Breedis izrakstīja no ceetuma šāda satūra zīmiti: „Mani vedis uz nošaušanu šodeen no plkst. 9—12 naktī. Gādajat man revolveru. Lai Šepko organizē mazu uzbrukumu un mēģina mani atsvabināt”. Sakarā ar šo zīmiti arī sastādījās augšā minētā kaujas grupa. Vairāk cilvēku nevarēja atrast, jo I. pulka virsneeki bija izbraukuši. Kaujas grupa nogaidīja smago automobili, kuram vajadzēja aizvest Breedi. Ap plkst. 11 arī pa ceetuma vārteem eebruca smagais automobils. Kaujas grupa sadalījās divās daļās: Šepko un Kociņš pee galveneem vārteem, Stifts, Bankavs, V. un N. P. pee otreem vārteem, bet Leo Āboltiņš uz eelas stūra, ar uzdevumu vajadzīgā brīdī nogalināt milici.

Visi nepaceetīgi gaidīja. Bet automobils nebrauca. Gaidīja norunato signāli — šāveenu, lai nogalinātu vārtu sargus un atbrīvotu Breedi. Ap pus 12 atskaneja svilpeenī un sazvērneeki domāja, ka viņi atklāti. Bet izrādījās, ka tikai pārbauda sargu postenus. Bija jau pāri pusnaktij, bet automobils nerādījās. Tovakar Br. neaizveda.

Pēc tam armenis F. dabuja no „Revolucionārā tribunāla” orderi par Breeža izsaukšanu uz nopratinašanu. Minētā deenā un stundā eeradās automobils pee Butirkas ceetuma un nostā-

jās mazā šķērseeliņā pretim ceetuma vārteem un tureja motoru kārtībā. Pee automobiļa atradās kaujas grupas dalībneeki J. Bankavs un Kristians. N. P. eegāja ceetumā, bet Šepko nostādīja postētus. Visi bija bruņojušees un ar leelu aukstasinību gaidīja konvoju ar Breedī. Pee ceetuma nostājās Šepko, Kociņš, Stifts, Āboltiņš, uz posteņiem stāveja N. P. un V. Pēc sargu maiņas parādījās nōpirktais sargs un paskaidroja, ka Breedis aizvests no ceetuma jau 6 stundas agrak. Visi izklīda, jo atsvabinašanas plans bija satricinats. Otrā deenā dabuja zinat, ka Breedis aizvests uz „črezvičaiku“, Lubjankā, kur eeklūt bija ārkārtīgi grūti. No atvaļinājuma eemadās „črezvičai- kas“ pirmais preekšsēdetajs Dzeržinskis un līdz ar to terors peeņēma plašus apmērus. Iknaktis pa Lubjanku brauca bez ugunim smagee automobili, kuros vēda nošaušanai nolemtos nelaimīgos. Viņus pavadīja bruņotee automobili. Breeža beedri nolēma pa naktim dežuret „črezvičai- kas“ tuvumā. Bet naktis eestājās tumšas un leetainas. Sazvērneeki dežureja bez panākumeem. Kapitanam A. Kociņam „črezvičai- kā“ strādāja kāda pazīstama latveete, ar kuŗu viņš mēģināja jau pirmā deenā satiktees, kas izdevās ar leelām grūtībām. Paziņa paziņoja, ka Breedis vēl dzīvs, bet pee viņa neveena nelaiž. Kociņš uzrakstīja Breedim zīmiti, kuŗā aizrādīja, ka viņu gaidīs un de- žurēs, sekojot, kad viņu aizvedīs un lai Breedis pee eekāpšanas vaj izkāpšanas padod kādu zīmi. Paziņa apsoliņās Br. nodot arī revolveru. Tanī pašā deenā viņa paziņoja, ka Breeža nošaušana atlikta uz 3 deenām. Radās cerība Br. izglābt. Tomēr „črezvičai- kas“ preekšneeks atteicās paziņu peelaist pee Br. otrreiz fotografet, lai gan viņa aizrādīja, ka pirmā fotografejuma plate saplīsusī. Otrā deenā (27. au- gustā) bija svētdeena un „črezvičai- kas“ darbineeki nestrādāja. Revolveru Br. vareja mēģinat nodot tikai

28. augustā. Kad Kociņš 28. aug. atnāca pee „črezvičalkas“, viņa pazīstamā paziņoja, ka Breedis pagājušu nakti nošauts kopā ar 3 virsneekeem un 5 banditeem. Viņi aizvesti slēgtos automobiļos 30 sarkanarmeešu pavadībā nezin uz kureeni. Pee pirmās fotografešanas Breedis rakstījis testamentu, kurū vēlāk saņēmusi N. P.

Breeža negaidītai pārvešanai no Butirkeem uz Lubjanku vareja būt dažādi eemesli. Veeni domāja, ka armenis F. F., kas ļoti centās saņemt uz preekšu visu apsolīto honoraru, bijis provokators. Citi domāja, ka te savu roku pēlicis latvešu provokators Erdmans, kas Latvijā spēleja lomu Leepajas „puča“ un Bermonta aferā. Turpretim N. P. izskairdoja, ka Br. tapēc pārvests, ka pee viņa atrasts revolvers. Breeža atsvabinašanas labad ir tikuši sperti arī citi soļi. „Вечерн. Красная Газета“, 23. augustā ziņoja, ka Breedis nošauts. Bet „Извѣстія“ 24. augustā rakstīja, ka Breedis arestēts. Lai gan ziņa par Br. nošaušanu toreiz bija pāragra, tomēr viņa draugi saprata to kā nāves spreaduma parakstīšanu. Tā kā atsvabinašanu nevareja paātrināt, Breedis 24. augustā izrakstīja sekošu zīmiti: „Spreežot pēc avižu ziņām, mani sagaida nāves sods. Tas mani nepārsteidz. Esmu pilnīgi meerīgs. Bet katram gadījumam eesūtāt manu revolveru un lodes. Izleetojot diplomatiskus ceļus. Lai nacionaldemokrati (partija) sper soļus.“ Revolveru un lodes tanī pašā deenā Br. nosūtīja. Ja Br. to neizdevās rūpīgi noslēpt un kratot atrada, tad tas vareja būt par cēloni viņa pārvešanai uz Lubjanku.

Vēl divās no ceetumā rakstītās zīmitēs Breedis runā par saveem darbeem, kurī rokrakstos izkaisīti dažādos konspiratīvos dzīvokļos un par Latvijas aizsardzības planu. Nāves gadījumā visu to viņš novēl savai tautai. Savu dēlu Br. lūdz mācīt latviskā

garā. „Manus trūdus es lūdzu pārvest uz Latviju un paglabāt brāļu kapos, blakus maneem varoņu nāvē mirušiem strēlniekiem.“

Sakarā ar Breeža vēlēšanos Latv. nacionaldemokratu partija eesneedza „črezvičaikai“, „Iskolo-strelam“ un Nacionalo leetu komisariatam sekoša satura rakstu:

„Pēdejās deenās dažos Padomju valdības laikrakstos parādijušies ziņojumi par bijušo I. Daugavgrīvas latveešu strēln. pulka komandeeri Fridrichu Andreja dēlu Breedi, pee kam „Вечерн. Красная Газета“ 23. augusta numurā atzīņejusi, ka Breedis nošauts, bet „Извѣстія Центр. Комитета“ 24. augusta numurā un „Правда“ 25. augusta numurā ziņo par Breeža apceetinašanu. Tā kā Breeža arestešana faktiski notikuse jau 4 nedēļas atpakaļ, tad neskaidree ziņojumi leek saprast, ka ārkārtejā komisija taisijusi lēmumu par Breeža nošaušanu. Eevērojot sacito, Latv. Nac.-dem. partijas centralā komiteja greežas pee jums ar lūgumu nekavejoši spert soļus, lai Breedis netiktu nošauts bez leetas izmeklēšanas un teesas. Centralā komiteja ir dzili pārleecināta, ka apvainojums, kas celts pret Breedi, itkā viņš būtu bijis par locekli pretreevolucionarā „Союзъ спасенія родины и свободы“ nāv pamatots. Bredis ir Nac.-dem. partijas beedrs no viņas dībinašanas un kā šis partijas kandidats eevēlets pirmā demokratiskā Rīgas pilsētas domē. Kā savā darbībā, tā satiksmē ar Centralās komitejas locekļiem Breedis veenmēr pastrīpojis, ka viņš stāv par brīvu, neatkarīgu Latviju un personīgi neatzīst par eespējamu eejauktees svešu tautu politiskos strīdos. No tādeem motiveem viņš likās vaditees arī pag. rudenī, kad pēc Latvijas pilnīgas eejemšanas un Brestas meera noslēgšanas izstājās no latveešu pulķiem, nododamees savu studiju turpinašanai par reliģiski-filozofiskeem jautajumeem. Preteji tam, kā

notika ar daudzēm citeem oficeerēm, kurus revolūcijas laikā no pulkēm atstādināja, Breeža aizņemšanu nožēloja viss viņa pulks līdz pēdējam zaldatam. Tas notika tadēļ, ka Breedis jau zarisma laikā bija eemantojis strēlneeku uzticību un mīlestību ne vien kā apdāvināts komandēers un labs stratēģis, bet arī kā veikls bedrs-izlūks, kas visos bīstamākos izlūkošanas darbos gāja kopā ar strēlneekēm. Kā strēlneekam-komandēerim Breedim pē Latvijas zemes aizstāvēšanas ir ārkārtēji leeli nopelni. Plecu pē plecā ar saveem strēlneekēm viņš izcīnījis Rīgas frontē leelas kaujas un 4 reizes grūti eevainots. Viņa pēdējais nopelns bija 1. pulka mākslīga izvešana pē Rīgas krišanas, kad šis pulks daudz padarija un ceeta vismazākos zaudējumus. L. N. D. partijas Centrālā Komiteja, būdama pārleecināta, ka Breedis, zinādams partijas taktiku sveštāutu atteecībā, nav eejaucees Kreevijas eekšējos strīdos, izsaka cerību, ka jūs, neskatotees uz eeskatu dažādību, šai gadījumā sperseet steidzīgus soļus, lai aizkavētu Breeža nošaušanu bez teesas un izmeklēšanas."

Tanī pašā laikā grupa latveešu virsneeku, kuri kalpoja sarkanā armijā, greezās pē toreizejā padomju Kreevijas armijas virspavēlneeka Vāceeša ar lūgumu uzstātees par Breeža leetas izmeklēšanu. Vāceeša atbilde skaidri nav zināma, bet veens no sarkanās armijas virsneekēm vēlāk apgalvoja, ka Vāceets elegrafejis „Iskolosretrelam": „Rūpejatees, lai pulkvedis Breedis netiktu nošauts bez Rev. tribunāla spreeduma".

Paša „Iskolostrela" stāvokli šai leetā raksturo sekošs paziņojums „Cīņas" 139. numurā 1918. g. zem virsraksta: „Tautisko demokratnodeyeju pazemība", kurā vārdu pa vārdam rakstīti:

„No Latveešu Nacionaldemokratiskās (lasi: internacionalimperialistiskās) Centrālās Komitejas

preekšstāvja Bankava „Iskolostrelam“ peesūtits garš lūgumraksts bij. I. Daugavgrīvas Latveešu strēlneeku pulka komandēera F. Breeža kontrrevolucionarās „Tēvijas un brīvības glābšanas Komitejas“ („Союзъ спасенія родины и свободы“) locekļa, arestešanas leetās, kur uzskaitot Breeža leelos „nopelnus“, Centralā Latveešu Nacionaldemokratiskā partija izsaka cerību uz „Iskolastrela“ „žēlastību“, kurš „spers nekavejoši atteecigus soļus“ „ceenijamā“ kontrrevolucionara izmeklēšanas leetā, kurš stāvot par brīvu un neatkarīgu Latviju. Ja, par brīvu un neatkarīgu Latviju preekš tautiskās buržuazijas, bet ne preekš darba tautas. Velti, „ceenijamee“ tauteeši, jums ceret uz proletariata žēlastību! Par daudz ilgi mēs esam ceetuši jūs, patriotnodevejus. Deezgan! „Iskolastrels“ augsti tur paceltu proletariata pilsoņu kara kārogu. Kas pacēlis zobenu pret strādneecības diktaturu, tam no zobena būs arī mirt. Nāve tautas nodevejeem un bendēm, lūk mūsu cīņas lozungs. Drebāt patriotnodeveji! Nāves sods, preekš jums par daudz ceenīga nāve. F. Breedis saņems savu pelnīto sodu. Un jums, nacionalnodeveji, mēs atgādinām: „Ko deevs grib iznīcināt, tam viņš atņem prātu“.

„Iskolastrels“.

Pulkvedis Breedis nošauts naktī no 27. uz 28. augustu mežā pee Vsechsvjatskajas. Pēc žurnalista K. Upīša ziņām, kas pavadījis ar Breedi kopā drūmas deenas Maskavas ceetumos, Breeža nošaušanu izdārijis leelineeku komisars L e e p i n l a u z i s.

Par Breeža dēla audzinašanu rūpejas kāda viņa radineece, pee kuras arī palika Breeža personīgais naudas fonds.

Tādas īsumā ir tās ziņas, kuras izdevās savākt par nēlailā pulkv. Breeža pēdejeem dzīves brīžeem. Cerams, ka vēl izdosees saņemt tuvākus sīkumus. Bet arī šē peevestee fakti rāda, ka leelas grūtības un

ceešanas bija jāpārvar šim mūsu tautas cīņu varonības zīmolam. Tapēc mums mīli un neaizmirstami patikami lasīt visu, kas raksturo šo latvju tautas varoni, kas krita kā kareivis uz cīņas posteņa par savas tautas labaku nākotni.

Paees gadi un pamazam aizmirsisees daudzi leelo cīņu sikumi, bet Breeža tēls būs arveen gaišs un starojošs. Mūsu tautā nedrīkst palikt aizmirstībā šis leellās deenas, kad caur smageem upureem tapa Latvijas valsts.

Latvju strēlneeki ar saveem vadoņiem bija pirmee cīnītaji un upuri šai cīņā. Un viņu varonības zimbols ir — pulkvedis Fridrichs Breedis.

Šais notikušās cīnās pee Ložmeteju kalna, Ķekavas, Nāves salā, latvju strēlneeki pauda pirmee latvju tautas varonības garu visā pasaulē. Un vēlāk latvju nacionalā armija ar savām cīņām Kurzemē, Zeemeļ-Latvijā un pee Daugavas strēlneeku sapni pārvērtā par īstenību.

Mums jāceļ pemineklis, kurā atspoguļotos šee divi latvju tautas cīņas posmi. Un kā galveneem mūsu strēlneeku un kareivju varonības zīmboleem jāgrezno šis peemineklis ar divām personām: Breedī un Kolpaku!

J. Poreets.

Daži raksturīgi vilceeni pee ģimetnes.

Pēc titaniskām Zeemas svētku kaujām eevainoto vilnis aizvēlās tālu uz zeemeleem. Latveešu strēlneeku pulka eevainotee tika galvenām kārtām evakuēti uz Petrogradu un Carskoje Selo. Janvara beigās C. Selo Leelās pils lazaretē tika eevētoti arī pulkvedis (toreiz kapteinis) Breedis, jo lazaretē vecākais ārsts cara leibhirurgs Derevenko bija uzņēmis izdarīt nopeetnu operāciju, sašujot eevainotai rokai sadragātās cīpslas. Pāris deenas lazaretē sabinis, Br. sāka jau mudināt ārstu personālu pēc iespējas ātrāk nolikt operācijas deenu, motīvedams šādu eejaukšanos ārstu kompetencē ar to, ka nākamā pavasarī Rīgas frontē tikšot organizēti leels uzbrukums un pee pēdējā organizācijas viņam no XII. armijas komandiera ģen. Radko-Dmitrijeva peešķirta veena no vadošām lomām. Vēlāk šis uzbrukuma plans pēc marta revolūcijas tika pilnīgi atstāts.

Kapteinim Breedim tika aizrādīts, ka eekams eevainojumā nav izbeidzees pūžņošanas process, par operāciju domāt pārāgi. Lai gan Br. stipri nervozēja operācijas atlikšana, tomēr viņš labprāt zeedoja brīvo laiku, dalidamees ar saveem kara beedreem bagatīgos kauju peedzīvojumos un eespaidos. Pa vakareem virsneeki nereti sapulcejās mūsu palātā (dažas deenas pēc eerašanās lazaretē, Br. bija pārnācis uz palātu kurā es atrados), lai noklausītos Br. saistošos referātus par moderno kaujas mākslu, pee kam referents aizveen ar leelu aizrautību runāja par

latvešu strēlneeku pulku īpatnejiem kaujas paņēmeņiem cīnās pret vāciešiem. Dzīvās pārrunās laiks beeži eevilkās pāri pusnaktij.

Beidzot tomēr tika noteikta operācijas deena. Br. neatlāva sevi hloroformet, lai šī stiprā narkoza sekas neatstātu eespaidu uz izveseļošanās gaitu. Hirurgs Derevenko pirmo reizi savā ārsta praksē nolēma izdarīt šo ilgstošo un sāpīgo operāciju zem veetejā narkoza — kokaina. Pa operācijas laiku vecako žēlsirdīgo māsu eevainotē apbēra ar jautajumeem par operācijas gaitu. Māsas atbildē aizveen domineja sekošais „šādas mokaš bez vaideem, sakodis zobus, var izturet tikai latveetis un pee tam varbūt tikai Breedis“. Kad pats slimneeks pēc operācijas eenāca mūsu palatā, viņš tureja par vajadzīgu īsi pateikt: „labi, ka operācija reiz laimīgi cauri. Veenīgi bija nepatikami, ka ārsts opereja ar neaseem skalpeleem.“ Tas nozīmeja tomēr, ka sāpes bijušas tik leelas, ka viņu asums bija neparasti savadi notrulinajis nervu sistēmas uzņemšanas spējas.

Tālākā izveseļošanās par spīti slimneeka nemeeram vilkās jo lēni. Klausotēes bezmeega nakšu un smagu domu pilno deenu tempa atbalsojumu lazaretē seenās, nemanot bijām palikuši ar Br. vismiļakee sarunu beedri. Bez tam jau agraki bijām kopā minuši daudz kara tekas, strēlneeku pulku kaujas ceļeem sastopotēes un krustojotēes.

Kapteinis Breedis bija pareizi apsvēris, ka vest masas kaujā pretim uzvarai jeb nāvei var veenīgi spēcīgas gribas cilveks, lai ar šo savas gribas eedvesmi pastāvīgi turetu karotāju masas savās rokās, tamdēļ Br. arī lazaretē atrazdamees bija nodevees savas paša gribas izkopšanai un izveidošanai. Beeži redzeju viņu nodzīlinotēes kādā nebūt eevērojama psihologa, teozofa jeb okulista secerejumā. Veeņu vakaru, pastaigajotēes pa lazaretēes centralo ko-

ridoru, tā vistālākā, neapgaismotā galā eeraudziju Br. dziļi eerāvušos ādas krēsla sēdekļos. Viņa plaši izplēstās acis raudzījās kautkur tālumā, kas nozīmeja, ka Br. atkal pēc veca paraduma ir nodziļinājees sevī.

Neatlaidīgi izkopjot savu gribu Br. cereja ar laiku viņu sastrēdzināt līdz tai pakāpei, kad no visām cilveciskām kaislibām atsvabinātā individa gribas impulsi sasneedz mūsu prātam neizprotamu pilnību un spēku. Br. nekad nešaubījās par indusu jogu mācībām, pēc kurām spēcīgas garīgas strukturas cilvēkam ir dota eespēja gribas visaugstākā sastrēdzinājuma brīžos sadalīties pat divās veenadās būtnēs. Līdz šādaī garīgas pilnības sasneegšanai vedot daudz etapi, tomēr Br. cereja maz pamazam tikt viņeem pāri.

Visumā peekrizdams Breeža interesantām metodēm, mēģināju tomēr atrunāt viņu no šeem bīstameem eksperimenteem, aizrādidams, ka līdzīgi ekstermi nekad nav vēlami.

Argumentēju ar to, ka labaki pavisam nemēģināt noraut plīvuru cilvēka pārjūteklju noslēpuma pilnai dabai, jo peedzīvojumi rāda, ka mūsu vājā garīgā struktura pee līdzīgu mēģinājumu izvešanas var preekšlaikus sabrukt; mūsu garīgie spēki aizveen pagurst meklešanas maldu ceļos, nomācot tos līdz izmisumam vaj ārprātam.

Uz viseem maneem prātojumeem, saņēmu stingru un kategorisku atbildi: „Ja daudzi ir izrādījušees par vājeem staigat noslēpuma apsargatos meklešanas ceļus, tas taču nav peerādījums, ka tad reiz nenāks tāds gribas cilvēks, kas būs peeteekoši sagatavots sava mērķa sasneegšanai.“

Isi pirms kapteiņa Br. aizbraukšanas uz fronti (kurp, jāpeebilst viņš devās ar vēl nesadzījušām brūcem) veenā no beidzameem kopā pavadīteem vakareem novēroju, ka Br. nojauš sava likteņa traģisko lēmumu.

Tanī vakarā visvairak tika aizkārtas teosofiskas problemas. Sarunu temats izsteepa starp mums aukstam prātam netveramas un nesaprotamas garigas saites, jo šinīs sarunās tika aizskārti vairak jautājumi, kuri cilvēku kopdzīvē parasti teek apeeti ar klusešanu. Tā starp citu Br. eeminejās, ka viņa pašreizejais sabeedriskais stāvoklis rādot, ka tam esot izdevees leelā mērā eekarot latvju tautas zimpatijas. Viņš arveen beežak dzirdot minam savu vārdu saveenojumā ar jēdzeenu „tautas varonis“. Tamdēļ lai „izturetu stilu“ (šinī sarunas brīdī Br. lūpu kaktiņus rotaja veegls smaids), varbūt būtu vēlams, ka kaaram beidzotees viņu pārsteigtu ātra nāve. Atbildedams viņam uzsvēru, ka tautas varonis nekad nedrīkst pārdzīvot no viņa veiktās cīņas, lai viņa darbu sarkanee toņi neizbaletu ikdeenišķības pelekā gaismā. Bez tam nenocēetos nepateikt to parodoksalo patesību, ka tauta nekad nepeedos savam varonim, ja tas nebūs laikāā pasteidzees ar savu nāvi, lai pēc tās varetu vīt legēndu ap varoņa vārdu.

It kā ēna pārslideja pee šeem vārdeem par manu sarunu beedra seju un pusjokodamees pusnopeetni viņš noslēdza mūsu ekstravagantos prātojumus: „Jūtu, ka man nebūs lemts peedzīvot kara vētras aprimšanu. Manu mūžu nenoslēgs vāceēšu rokas, jo viņu lodes ir galīgi peerādijušas savu pilnigo bezspēcību izdzēst mani no dzīvo saraksteem. Varbūt tee būs... savejee.“

Veegli eedomātees, cik neticami, pat drausmīgi skaneja toreiz Breeža vārdi. Tanīs beidzamos gados likteņa seja ir pārak beeži savilkusēs nejēdzīgās grimasēs. Tamdēļ ari šoreiz likteņa traģiskam lēmumam nebija grūti peepilditees.

E. Mednis.

Mazas atmiņas.

Isu brīdi man gadijās būt kopā ar šo leelo Latvijas varoni un tomēr reti kad izdodas sajust tik noteiktu un pārleecinošu eespaidu, kā to guvu no Fr. Breeža...

Tas bij 1917. gada novembra beigās, kādā nacionaldemokratu sapulcē, Maskavā. Smags un nospiedošs gara stāvoklis māca sirdi un prātu. Kurzemē un Rīgā vācu vara, strēlneeku leelneecisms, Nacionalās pagaidu padomes nespēcība, kauna pilnā Brestes meera līguma tuvošanās, visi šee notikumi tumši apmāca Latvijas nākamības debesi.

Uz šī fona jo spilgtaki izdalās tā gaišās pārleecības pilnā apziņa, nesalaužamā ticība Latvijas nākotnei, spēja orientēties notikumos un novērtēt viņu no aukšējās pārleecības un ceešu etisku pamatu vee-dokļa, ar kureem saistīts manā atmiņā Fr. Breeža tēls.

Savadu eespaidu toreiz atstāja uz mani viņa āreene. Neleelajā stāvā, kuŗu apklāva veenkāršs tumši brūns frenčs, asi noteiktajos sejas pantos, spēcīgajā peerē bij redzami prāts, inteliģence, drosme un disciplinets kaŗeivja raksturs. Sadzijušo rētu zīmes padarija seju izteicoši varonīgu.

Un līdz ar to sejas pantos lasama savada pārleecinoša apgarotība, kuŗa tik beeži ir dziļu reliģiozi-mistiski noskaņotu dveseles pārdzīvojumu paudeja.

Nekad nevarešu aizmirst neleelu zituaciju.

Sapulcē, kurā notika Šanavska univerzitates auditorijā, pulkvedis Breedis bij nosēdees kaut tur pavisam sāpus.

Rakstneeks Ķeniņš, nacionaldemokratu partijas Centralpadomes loceklis, ņēma vārdu un apsveica Breedi kā „veesi, kurš mums divkārt mīļš, kā kareivis un kā varonis“. Man nācās pēc tam runāt ar vairakeem sapulces dalībneekem un viseem teem bij palicis dzīvā atmiņā, tas nemākslotais kautrums un veenkāršība, ar kādu Br. pazēlās no kakta un atbildeja uz sapulces applauseem. Tāda kautriība un veenkāršība peemīt pateeseem leeleem varoņeem.

Preekš un pēc sapulces kopejā sarunā Breedis izteica savas domas par strēlneeku leelneecismu, un Latvijas nākotni.

Viņš, ciniķes un dzīvojis strēlneeku vidū, labi saprata strēlneeku leelneeciskās aizraušanās istos cēloņus un zināja, ka še nespēja lomu idejas un pārleecība, bet gan veikla aģitācija un vispārejs moralisks sabrukums armijā. „Āgri vaj vēlu tee pārnāks Latvijā“, bij viņa vārdi. Viņš personīgi neticeja, ka cīņai bez eekšējas pārleecības un etiskeem pamateem var būt paleekoši panākumi.

Tikpat Br. nešaubijās par Latvijas nākamību. Cik man atmiņa sneedz — tad šās idejas sasneegšanai — nepeecešams kopejs ceļš un kopeja cīņa ar sabeedroteem, kurā jaapveeno visi nacionāli domājoši spēki.

Šī dziļā moraliskā pārleecība, kurā sevī nesa veens no gaišakeem vadoņeem cīņa par Latvijas nākotni, uzvareja. Tamdēļ mums domājot par Latviju, veenmēr būs svēta pulkveža Fr. Breeža peemiņa.

J. Siliņš.

Pēdejās mūža deenas ceetumā un nāve.

Pulkvedi Breedī aresteja taisni tāī laikā, kad leelineeku sarkanais terors bija peenēmis savu augstako pakāpi, kad visas zocialistiskās partijas no viņeem jau norobežojās un uzsāka aktīvu cīņu pret šo asiņaino tiraniju. Zocialistiskās republikas ceetumi bija pārpildīti, bet tūkstošeem aresteto pilsoņu plūda katru deenu klāt. Leelineeki vairs paši nesaprata, ko ar viņeem eesākt un Trockis projektea Maskavā uz Sarkanā laukuma uzcelt giljotinu, kuŗa varetu simteem galvas reizā nocirst. Trocka „radikalos“ preekšlikumus tomēr baidījās peenemt — ne aiz humanisma, bet aiz bailēm no visas tautas atklātas sacelšanās. „Paradīzes sludinataji“ baidījās savu darbu strādat atklāti un tūkstošeem nevainīgu cilvēku krita no slepkavu rokas, tautai nezinot, šausmigajās čerezvičaiku pagrabu velvēs. Ko nepaspēja projektetā Trocka „praktiskā mašina“, to tikpat veikli izdarija no Maskavas eelu padibenēm un kriminalisteem komplektee sarkangvardeešu pulki, kuŗi dēļ otra cilvēka svārkeem vaj zābakeem bija gatavi kaklu nogreest vaj savam labakam draugam.

Cik leela bijusi šī kāre pēc nošauto drēbēm un zābakeem, par to man vaļsirdīgi pastāstīja kāds no komīsaareem, apgalvodams, ka „puikas“ rautin rautotees uz šaušanu. Kad vajagot peecdesmit šāveju, peeteicotees labprātīgi trīs simti. Katrs gribot no nošauteem buržuļeem kaut ko eegūt... Tādas mo-

rales apgarotas bija jau pirmo „revolucijas kareivju“ sirdis. Un šee cilvēki, kuŗi zaudejuši sevī jau katru cilvēciġu ġīmi, solijās rādīt vēl nebijušu peemēru visai pasaulei, solijās un sola — vest cilvēci pretim saulaineem zocialās eekārtas krasteem . . .

Asinis plūda straumēm. Katru nakti veens pēc otra, bez ugunīm, pilnā sparā pa Maskavas eelām skrēja automobiļi, vezdami vaj nu nošautos, jeb nāvei nolemtos, sarkanā terora upurus. Sarkangvardeeši bija apkusuši kapus rakt un nošautos krāva leelās bedrēs, citu uz cita, kā silķes. Kad veena kārtā bedrē bija peelikta pilna, tad uzkaisija pus-pēdas smilšu virsū un gaidija, kad varēs kŗaut atkal nākošo kārtu. Ir bijuši vairaki gadijeeni, kad ir aprakti šādā kārtā vēl pusdzīvi cilvēki, kas pēc tam no kapa izlīduši un vairakas deenas slēpušees, kamēr no jauna dabuti rokā un zvēriskā kārtā nogalinati. Man personigi ir zinami vairaki šādi gadijeeni. Tā, peemēram, bija noticis ar Volgas flotilijas virspavēlneeku, kuŗu nošāva 1918. gadā. Viņš bija dabujis krūtīs astoņas lodes un trīs galvā un bija „aprakts“. Kad slepkavas aizbraukuši, viņš atmo-dees un izlīdis no kapa. No galvā dabuteem eevai-nojumeem viņš bija zaudejis acu gaismu, bet viss notikušais tam galvā vēl skaidri tēlojees preekšā un viņš, asinis pārplūdis, kails, veenā kreklā, gājis mek-let cilvēkus, kas to paglābtu no slepkavām un sneegtu palīdzību. Bijusi auksta rudeņa nakts. Viņš ilgi rā-pees, kamēr nonācis pee kādas būdas, kur dzīvojuši miliči. Viņš teem stāstijis, ka tam uzbrukuši laupi-taji un aplaupijuši. Miliči to uzņēmuši pee sevis un viņš nodzīvojis tur pusotras nedēļas, kamēr čeki-steem nebijis nācis ausīs šis dīvainais notikums un viņi nebija uzzīmejuši viņā jau noslepkavoto cilvēku. Miliči negribejuši vairs ne par ko nelaimigo slepkavām atdot, bet tee apgalvojuši, ka viņu otrreiz vairs

nešaušot, bet palaidīšot brīvā. Savu šolījumu viņi tomēr neturejuši un jau ceļā nocirtuši tam galvu un apkasuši krūmos. To atstāstīja kāds no acu leeci-
neekeem-miličeem. Tas pats cilvēks zināja pastā-
stīt, ka gandrīz katru deenu gar nošauto bedrēm ejot
varot redzēt kādu kāju vaj roku no zemes laukā iz-
bāstu . . .

Nogalināmo cilvēku skaits bija tik liels, ka leelineekiem nebija ne iespējas, ne arī laika viņus kārtīgi nogalināt un aprakt un tapēc Trocka ilgas pēc cilvēku kaujamās mašīnas — ģiljotinas, jauzskata par „humanām kultūras cilvēka teeksmēm“, kas nevareja noskatīties šāīs kājās un rokās, kas līda laukā no pusaizbērteem nelaimīgo upuru kapeem.

Par teem nervus un dvēseli satricinošiem ska-
teem, kas katru deenu notika aiz drūmajām čerezvi-
čaikas seenām, grūti atrast vārdus, lai visu to iz-
teiktu. Jūs droši veen būsāt redzejuši lopus, kas sa-
dzīti uz kaušanu. Būsāt redzejuši savado bailu spī-
dumu šo nelaimīgo lopiņu acīs, jutuši viņu izmisuma
un bailu trīsas, kad viņu acu preekšā nogalina citus.
Kautkas tam līdzīgs, bet simt- un tūkstoškārt bree-
smīgaks, bija izjūtams starp tūkstošiem aresteteem
čerezvičaiku pagrabos un ceetumos pa leelineeku
sarkanā terora laiku.

Pee visām durvīm stāveja ādas drēbēs ģērtbi komisari ar bumbām un revolvereem bruņojušees. Neveenu soli nevareja paspert bez viņu atļaujas. Kad pavadīja uz ateju, tad divu komisaru revolveru stōbri veenmēr rēgojās uz eedomatā kontr-revolucionara galvu. Telpas parasti bija no aresteteem tik pilnas, ka nebija rūmes ne atsēstees, ne atgultees un visa deena bija japavada uz kājām, gaidot, kad vedīs uz nokaušanu. Starp aresteteem daudzi beeži veen saslima ar tifa epidemiju un netika no citeem izoleti, kas deva eespēju slimībai pāreēt uz citeem.

Aresta telpās nebija gaiss, bet gāze — sevišķi no rīteem, un dauzi krita ģībonī. Bijām laimīgi, kad kādam pārdrošneekam veenā naktī izdevās izsist logam stiklus, pēc kam gan norībeji četri šāveeni . . .

Bads bija visbreesmigākais. Arestetee dabuja veenu ceturtdaļu mārciņas maizes un graudu cukura, ar ko visu deenu vajadzēja dzīvot. Ar ceetumneekem nolemto maizi čerezvičaikas komisari, starp kureem toreiz leelākais vairums bija latveeši un poļi, baroja savus zirkus. Ja kādam ceetumneekam bija līdzī pulkstens vaj cita kāda vērtīgāka manta, tad to par gabaliņu maizes nopirka ceetuma uzraugi un komisari. Arestetee sarkanarmeeši, aiz breesmiga bada, sētā pastaigajoties rakņājās pa mēslu kastēm, meklēdami garozas, kaulus un sapuvušu kāpostu kacenusus sava izsalkuma apmeerinašanai.

Ja kādam radi vaj draugi atnesa uz ceetumu kautko no produkteem, tad tas gāja uz galviņām „preekš komunas“ un vēl arī tad pusi no atnestā paņēma (lasi — nozaga!) ceetuma sargi.

Butirku un Tagankas ceetumos vismaz pārtikas ziņā apstākļi bija drusku labāki un tapēc katrs bija laimīgs, ja drīzak tika no čerezvičaikas prom.

Krēslai metotees veenmēr notika čerezvičaikas „tīrīšana“. Veenu daļu pārveda uz ceetumeem, citus uz nošaušanu. Cauru deenu un nakti veda jaunas aresteto partijas klāt, tā ka nebija nekur vairs viņu kur likt. Reizēm šāva turpat sētā, vaj arī dzina partijām pagrabā. Pārejos veda šaut ārpus pilsētas. Palikušiem uz visu to bija jānoskatas ar meerīgām acīm un jāgaida sava kārtā. Tādā atmosferā mums bija jāpavada deenas, nedēļas un mēneši.

Kādu deenu, ap pusdeenas laiku, starp citeem aresteteem, atveda no ceetuma arī pulkvedi Breedi. Mēs klusi sasveicinājāmes, bet sarunas uzsākt tūlī neuzdrošinājāmes, jo aresta telpās, parasti, bija

daudz speegu, kuŗi uzmanīgi sekoja un uzklausījās katras sarunas un sekoja arī tam, kādi no aresteteem savā strpā pazīstas, lai tad vēlāk pee nopratinašanas viņu leetas saistītu kopā. Tapēc bija jābūt ļoti uzmanīgeem un tikai tad, kad neveena aizdomīga subjekta nebija tuvumā, vareja uzsākt sarunas.

Veens, kas man, Breedi redzot, krita tūlīn acīs, bija viņa meerīgā, aukstāsinīgā seja. Kamēr visi citi, un arī es pats, bijām palikuši augstākā mērā nervozi, kuŗus mazākais neeks vareja uztraukt vaj līdz asarām, — Breedis uz visu skatījās ar leelu veenaldzību un filozofisku aukstasinību.

Mums katrs komisaru apceemojums eedvesa šausmas, bet viņš uz teem noskatījās tikai ar nicinošu smīnu, vaj ar likās pavisam neredzam. Es pirmo reiz savā mūžā redzeju tādu cilvēku, kas ar tik leelu veenaldzību, pat ar spītīgu smīnu, var skatīties nāvei acīs.

Lai gan Breedis bija arestēts dažas nedēļas agrāk par mani, un bija tāpat kā citi, izceetis visas tās šausmas, no kuŗām, varbūt, tikai simto daļu man ir izdevees attēlot, bet tomēr viņš nebija ne mazākā mērā zaudejis savu garīgo līdzsvaru, kā tas bija ar citeem.

Tagad sēžot tikai dažus soļus no viņa un redzot viņa stingro skatu un meefīgo seju, arī es sāku palikt daudz meerīgāks un man dzīvi acu preekšā nostājās visa Breeža arestēšanas vēsture.

Par viņa arestēšanu no sākuma gāja dažādas versijas. Stāstīja, ka viņu būtu nodevis kāds jauns latveešu virsneeks, kuŗš no leelineekeem bijis arestēts un kuŗu turejuši aizdomās par peederību pee kaut kādas pretleelneeciskas organizācijas. Šis virsneeks jau bijis noteesats uz nošaušanu, bet pirms spreaduma izpildīšanas pee viņa leelineeku komisari vēl greezušees ar preekšlikumu, lai izdodot visus ci-

tus un tad viņu tūlīn atlaidiņot brīvā. Domaļa, ka šis virsneeks būtu šo preekšlikumu peepēmis un provocējis Breedi un vēl citus virsneekus. Šis baumas tūlīn izlikās jo sevišķi tizamas arī tapēc, ka minetais virsneeks, teešām, bija ticis atsvabinats un staigāja uz brīvām kājam, kamēr neilgi pirms viņa atsvabiņšanas bija izplatītas ziņas, ka viņš dzīvs laukā netiks.

Par to jautajumu pēc Breeža arestešanas, protams pārrunāja, bet šī jautājuma izšķiršanai un galīgai noskaidrošanai tomēr nepeešķīra galveno nozīmi. Katrs domaļa tikai par to, kā šo mūsu strēlneeku pulku un tautas varoni glābt no leelineeku nageem. Visā toreizejā Maskavas latveešu sabeedribā par to valdīja leels uztraukums. Sevišķi nacionaldemokratu partija un šīs partijas centralā komiteja, kas toreiz bija Maskavā un pee kuņas arī pulkv. Breedis ņēma aktīvu līdzdalību, kamēr nebija apceetinats, darija visu, kas veen pee toreizejeem apstākļeem bija eespējams darīt un panākt Breeža labā. Oficiālā kārtā jau neka panākt nevareja un bija jāizmanto visas eespējas un līdzekļi, kādi veen pee rokas gadijās.

Man gribejās visu to, kas man bija viņa leetā zināms, par to Breedim pastāstīt un tapēc mēs meklejām izdevīgu momentu, lai nepamanīti varetu satikt kopā un uzsākt sarunas.

Tāds moments arī drīz veen rādās, kad daži no aresteteem aizgāja atgultees uz lāvām. Mēs it kā nejauši sasēdamees kopā un no sākuma veens otram peegreezām maz vērības, lai netiktu no speegeem pamanīti. Dažus vārdus veens ar otru pārmainījuši, arī mēs izraudzījām divas blakus stāvošas lāvas un, nolīkušeem guleit, uzsākām sarunas.

Kad es viņam biju visu izstāstījis, kas teek darīts un kādā ceļā viņu domā atsvabinat, tad Breedis teica, ka viņš šo to jau esot gan zinājis, jo viņam

esot vēl mazi sakari ar ārpasauli. Bet par to gan viņam brīnums, ka taisni naudas dēļ cēlušies tādi kavekļi. Ja viņš to būtu zinājis, tad no saveem līdzekļiem būtu sagādājis.

Bez tam Breedis vēl izteicās, ka esot jau nu gan te ārkārtīgi nepatīkama atmosfēra, bet viņš tomēr domā, ka dzīvību viņam laupīt leelineeķiem neesot ne mazākā eemesla. Pret viņiem nozēdēšs viņš neka neesot.

Tāpat Breedis man pastāstīja, ka pee viņa nopratinašanas čekisti visleelako vēribu peegreezuši pee viņa atrasteem leelineeku dokumenteem, kurus viņam kāds kapitāns A. Erdmanis neilgi pirms arestēšanas izdevis. Tagad leelineeki pastāvot uz to, ka šos dokumentus viņš eeguvis kontrrevolucionāros nolūkos. — „Mani tura aizdomās, ka es būtu palīdzējis organizēt sacelšanos Jaroslavā un Kazanā, kur sacelšanos vadījuši latveešu virsneeki. Šīs aizdomas viņi, starp citu, dibina uz kādu vēstuli, kurā kāds viņiem pazīstams kontrrevolucionārs, rekomendējot mani kā uzticamu un noderīgu cilvēku preekš „Sojuz spaseņija roģini i svobodī“ izlūkošanas nodaļas. Tā tad, viņiem ir tikai aizdomas, bet apvainojumu un peerādījumu, ka es, teešam, būtu peederejis pee kādas pretleelneeciskas organizācijas, — tādu peerādījumu viņiem nav. Protams, tagadējā terora laikā jau nekādu peerādījumu gan neprasa un tapēc uz visu jābūt gatavam.

Ar to mūsu saruna par arestēšanas un atsvabināšanas leetam beidzās.

Otrā rītā Breedi aizsauca uz nopratinašanu un pee mums atpakaļ viņš vairs neatgriezās.

Tās pašas deenas vakarā arī mūs leelaku partiju pārveda uz Butirkeem. Pēc kādām deenām sētā pastaigājoties dabu zināt, ka Breedis ar tepat esot atvests. Es visadi izmēģinājos viņu kādreiz vēl sa-

tikt, bet tik veegli tas nenācās. Pagāja labs laiks, kamēr gadījums mūs vēl uz dažēem acumirkļiem savēda kopā. Tas notika ceetuma sētā pastaigajotees, kad blakus pagalmā pastaigajās tas koridors, kurā atradās apceetinajumā pulkvedis Breedis.

Dzelzs vārtos, kuri šķīra veenu pagalmu no otra, bija vairaki caurumi, pa kureem vareja redzet, kas blakus pagalmā noteek. Pa šēem caurumeem, tad nu ar kādreiz vareja sarunatees, lai gan tas bija aizleegts, bet ceetumsargi tam leelu vērību nepegreeza.

Mūsu saruna nebija gaŗa. Breedis stāstija, ka neka sevišķi jauna neesot. Viņam ziņojot gan, ka drīz viss būšot kārtībā, bet viņš baidotees, ka tās leetas nenovēlkotees par ilgu. Viņš ar sākot palikt nervozs, jo publika ar ko esot kopā jadzīvo, neesot deezin cik peevilciga. Dūšu un ceribas, protams, vēl zaudejis neesot. Nāve — ta viņu nebaidot nemaz, bet nepatikotees, ka viņa to neesot papēmusi karalaukā un taupijusi, lai to nodotu veenkāršu razbaineeku rokās.

Es no savas puses viņam aizrādiju, ka par nāvi lai viņš tagad labak vairs nemaz nedomā, jo leelā terora laiks ir jau drusku pāri un, ka nevar būt, ka viņa draugi savuš planus neizvedīs dzīvē. Viņš ari pats tam beidzot peekrita.

Pa to laiku ari mūsu pastaigašanās laiks bija beidees un bija katram jaeet atpakaļ uz savu kameru.

Tā mūsu dzīve ceetumā gāja vēl kādu laiku savu parasto gaitu. Vēl kādas reizes man izdevās Breedis redzet un pārs vārdus ar viņu apmainit, bet tikai uz ļoti īsu brīdi. Pēc tam vairak kā nedēļu es viņu neredzeju un sāku domat, ka viņš būs jau atsvabinats.

Kādā rītā, kad mēs bijām pārnākuši no pastaigašanās, mūsu kamerā un tāpat ari citās mums blakus

kamerās, eeradās leelakas zaldatu nodaļas, pilnīgā kaujās gatavībā. Mums pavēleja viseem stātees rindās pee seenas un pret katru no mums nostājās zaldats ar flinti uz krūtim mērķedams. Mēs no sākuma domājām, ka nupat reiz ar mums galīgi izrēķinasees. Bet bijām maldijušees. Eenāca kamerā vēl daži čekisti un eesākās kratišanas. Mums bija viseem jaizgērbjas kaileem un katru drēbju vīliti iztaustīja, tāpat katrs aprakstīts papīra gabaliņš tika paņemts līdz. Tikpat pamatīgi izkratīja arī visu kameru. Pee mums tomēr neka svarīga neatrada. Kad kratišanas bija pabeigtas, ceetumuzraugs mums pastāstīja, ka viņi meklejuši eeročus, jo esot dabuts zināt, ka konrrevolucionari gatavojotees sarīkot uzbrukumu ceetumam, lai savus arestetoš atsvabinātu un šinī nolūkā ceetumā esot eedabuti eeroči.

Otrā deenā teešam lasijām avizēs, ka mūsu ceetumā eeroči un patronas atrastas. Kādā koridorā, to nedabuju zināt.

Vēlāk, kad biju no ceetuma atsvabinats, man stāstīja, ka Breedis bija lūdzis viņam ceetumā eesūtīt revolveru un lodes, kas arī tika izdarīts. Viņš rakstījis, ka labāk būšot mirt pats no savas rokas, kā no slepkavu lodēm. Laikam arī šis Breeža revolvers bija atrasts, bet katrā ziņā gan ne pee viņa paša klāt, jo tad viņš būtu tūlī aizvests, bet viņš ceetumā pēc tam pavadījis vēl vairakas deenas, kamēr parādījās avizē ziņojums par viņa nošaušanu.

Kāds nacionaldemokratu partijas beedris Z., kurš sākumā ņēma aktīvu līdzdalību pee Breeža atsvabinašanas un kuram bija lemts ar viņu pavadīt kopā pēdejās deenas črezvičaikā, blakus krātiņā, man pastāstīja vēl sekošas ziņas par pulkveža Breeža pēdejām dzīves stundām.

„Tas bija kāda rudeņa pēcpusdeenā, kad pulkvedi Breedi atveda uz črezvičaiku un eeveetoja man

blakus kamerā. Tā saucamee „nāves kambariši“, kuros mēs atradamees, bija atdalīti veens no otra ar plānu dēļu seenu, starp kureem bija radušās leelas šķirbas. Pa šīm šķirbām vareja gluži labi redzet, kas blakus kambaritī noteek un ari sarunatees.

Mans pirmais jautajums bija, vaj viņš zin, kapēc šurp atvests no Butirkeem.

Breidis stāstīja, ka viņš esot pats lasījis avizēs par savu nošaušanu un nevarejis saprast, ko tas viss varot nozīmet. Tapēc viņš greezees ar rakstisku pēprasījumu pēc paskaidrojuma pee toreizejā črezvičaiķas preekšsēdetaja Petera. Pēc tam viņš otrā deenā še atvests — vaj nu vēl uz nopratinašanu, jeb uz nošaušanu.

Kad viņš pēdejo reiz nopratinats, tad prasījuši galvenām kārtām par viņa pārleecibu un atteecibam pret padomju varu.

Breidis viņeem atbildejis: „Es neesmu ar politiku nodarbojies un tapēc politiski uzskati mani līdz šim maz interesejuši. Esmu bijis karavīrs un veenmēr centees apzinīgi izpildīt savu peenākumu, ko uz sevis uzņēmees. Tāda ir mana politiskā pārleeciba un uzskats.

Kas atteecas uz padomju varu, tad manas atteecibas pret viņu ir pilnīgi neitralas, ciktāļu tas atteecas uz politisko eekārtu. Un tā ka visa mana agrakā darbiba ir bijusi vērsta pret vāceeseem, kuros redzu tiklab savas, kā ari kreevu tautas visleelakos ee-naidneekus, tad cik tāļu šī vācu vara kopā ar padomju eekārtu eespeežas latvju un kreevu tautā, tik tāļu viņai cīnišos pretim cik spēšu“.

Tāda bijusi viņa atbilde un līdz ar to visa viņa nopratinašana beigusees.

Vēlak, ap vakaru, kad mums nāca jau pazīstamā nāves stunda tuvu, es greezos pee pulkveža Breeža

ar jautajumu, kā viņš tagad jūtas un vaj varēs ar pa nakti gulet.

Uz to viņš atbildeja: „Es preekš breesmām veenmēr guļu labi un mana veenīgā vēlēšanās tagad būtu, lai viņi ļautu man šonakt labi atpūsties, bet ja ne — tad gan jau tur deezgan izgulešos...“

Un, teešam, tajā naktī ļāva viņam meerigi izguletees un, noskatotees uz cilveku, ko kuŗu katru brīdi gaida nāve un redzot, ar kādu garigu meeru viņš dus, bija jūtams šī cilveka gara stiprums un dvēseles cēlums, kas arī mani un manu beedri padarija drošakus. Man radās vēlēšanās, kad mirt, tad lai būtu laime mirt kopā ar tādu cilveku, preekš kuŗa nāve nav kā šausmīgs spoks, bet kautkas augsts un cēls. Tā mirstot mēs nāvē neredzam vis atspoguļojamees cilveka maziskumu un vājumu, bet viņa leelo garīgo spēku, kas stāv augstāk par nāvi, tā ka bendes rokā nespēj tur šausmas un izmisumu eedvest. Kuŗ šāds nesalaužams dvēseles spēks ar bendi sastopas, tur bende sāk sajūst savu nespēku un viņa roka dreb...

Breeža meerīgā seja un visa viņa tālākā izturešanās bija kā gaišs spogulis, kuŗā viss tas nespēks un zemiskums sašķīda drupās pret viņa dvēseles spēku un cēlumu.

Otrā rītā viņa pirmee vārdi bija: „Nu, paldees viņeem, ka ļāva pa nakti meerigi izguletees un netrauceja... Tagad nu, ja grib, var vest...“

Kad es redzeju visu to meeru, ar kādu viņš runāja par nāvi, tad eejautajos — vaj tad viņam nemaz nav baigi un drausmīgi domāt par nāvi?

Uz to viņš smaidīdams atbildeja:

„Es esmu dziļi reliģiozs cilveks un tapēc man no nāves nav bailes, ko nevareja ar mani padarīt vāceeši, to tagad padaris paši latveeši.

Un, teešam, ko vāceši ar latvju Lāčplēsi nevarēja padarīt, to veica tumšee „kangaru bari.“

Tā viņam bija lemts nodzīvot vēl visu to deenu un vēl veenu nakti meerigi pārgulei. Mēs jau sākam cerēt, ka varbūt vēl būs kādas cerības uz glābšanu. Bet otras deenas vakarā, kad jau bijām sataisījušies uz gulei eesānu, atnāca kāds latveešu zenķis un izsauca pulkvedi Breedi.

Mēs visi, un arī pats Breedis, sapratām, ka izšķirošā stunda ir klāt. Ārā eedams viņš vēl meerigi noteica: „Nu, laikam, beidzamā reize!“ Uz ko sargi-latveeši atbildeja, ka neka nezinot, lai gan visi viņi jau eepreekš zināja. Un tiklīdz kā Breedis bija izvests ārā pa durvim, peenāca uzraugs un savāca visas palikušās Breeža mantas, preecadamees par sava laupījuma daļu.

Breeža nodošanas un nogalinašanas leeta vēl nav pilnīgi noskaidrota, bet nevar būt šaubu, ka tas ir zemisks provokatora darbs. Provokatora, kuŗa vārds vairakkārtīgi minēts arī Rīgā un Leepajā un par kuŗu turu par vajadīgu sneegt šādas īsas ziņas.

Neilgi pēc oktobra revolūcijas Maskavā parādījās kāds subjekts, kuŗš ar bēgļu darbīneeku K. B. rekomendācijas vēstuli ķešā, saukdam sevi par pulkveža Breeža tuvu draugu un uzdodamees par latveešu strēlneeku pulku kapitanu Erdmani, mekleja sakarus ar latveešu organizācijām un sabeedriskeem darbīneekiem. Viseem viņš stāstīja par savu darbību pret leelineeekiem un runāja par organizācijas dibināšanu to gāšanai. Ar savu svaidīgo valodu un leelišanos Erdmans atstāja nenopeetna cilvēka eespaidu.

Palaikam viņš no Maskavas pazuda un tad atkal peepeši parādījās un uzsāka savus latveešu sabeedrisko darbīneeku apceemojumus.

Pēc kāda laika Erdmans bija pārmainījis vārdu un saucās par Lichačevu un stāstīja, ka viņš pino-

tees ar anarkisteem-teroristeem un kreiseem „ese-reem“. Bet kā par brīnumu, kad citus anarkistus un kreisos „eserus“ aresteja, šis Erdmans veenmēr pa- lika uz brīvām kājam un figureja atkal zem jauna, šoreiz — Birzes vārda. Vēlāk noskaidrojās, ka šis ārkārtīgi vispusīgais cilvēks nav nekas vairak, kā veenkāršs provokators, kas par naudu strādāja uz vi- sām pusēm un pateesībā atradās ārkārtējās komisi- jas deenestā, kur eēnēma ļoti atbildīgu veetu.

Šis cilvēks daudz ko zināja par Breežaa darbību un viņa atsvabinašanas planeem Maskavā. Viņš bija ari tas, kas Breedi bija apgādājis ar provokatoris- keem dokumenteem. Ir neapšaubami fakti, ka šis pats provokators ir atradees vācu ģeneralštaba dee- nestā. Tadēļ, domajams, ka Erdmans būs Breedi ar provokatoriskeem dokumenteem apgādājis uz vācu ģeneralštaba vēlešanās un atlīdzību par Breedi viņš bez šaubām saņēmis no vāceēseem. Nekam citam Breedis tik bīstams nebija, kā pēdejeem.

Preekš teem, kas sīkak nepazina leetas ap- stākļus, Breeža leeta likās stipri klūmaina. Tapēc ari ilgi pēc viņa nāves vēl gāja valodas, ka viņš nemaz neesot nošauts, bet esot no nāves izglābees un atro- dotees kautkur Tālajos Austrumos.

Šādām baumām tomēr nekāda reāla pamata nav. Vēl vairak tapēc, ka ir zinams cilvēks, kas pats ar savu roku Breedi nošāvis pee Lefortovas kazarmem Maskavā. Šis cilvēks ir latveetis — Jānis Leepiņlauzis no Jaunpils pagasta, Vidzemē, kurš to- reiz Maskavas črezvičaikā eēnēma komisara veetu un praktizejās bendes amatā.

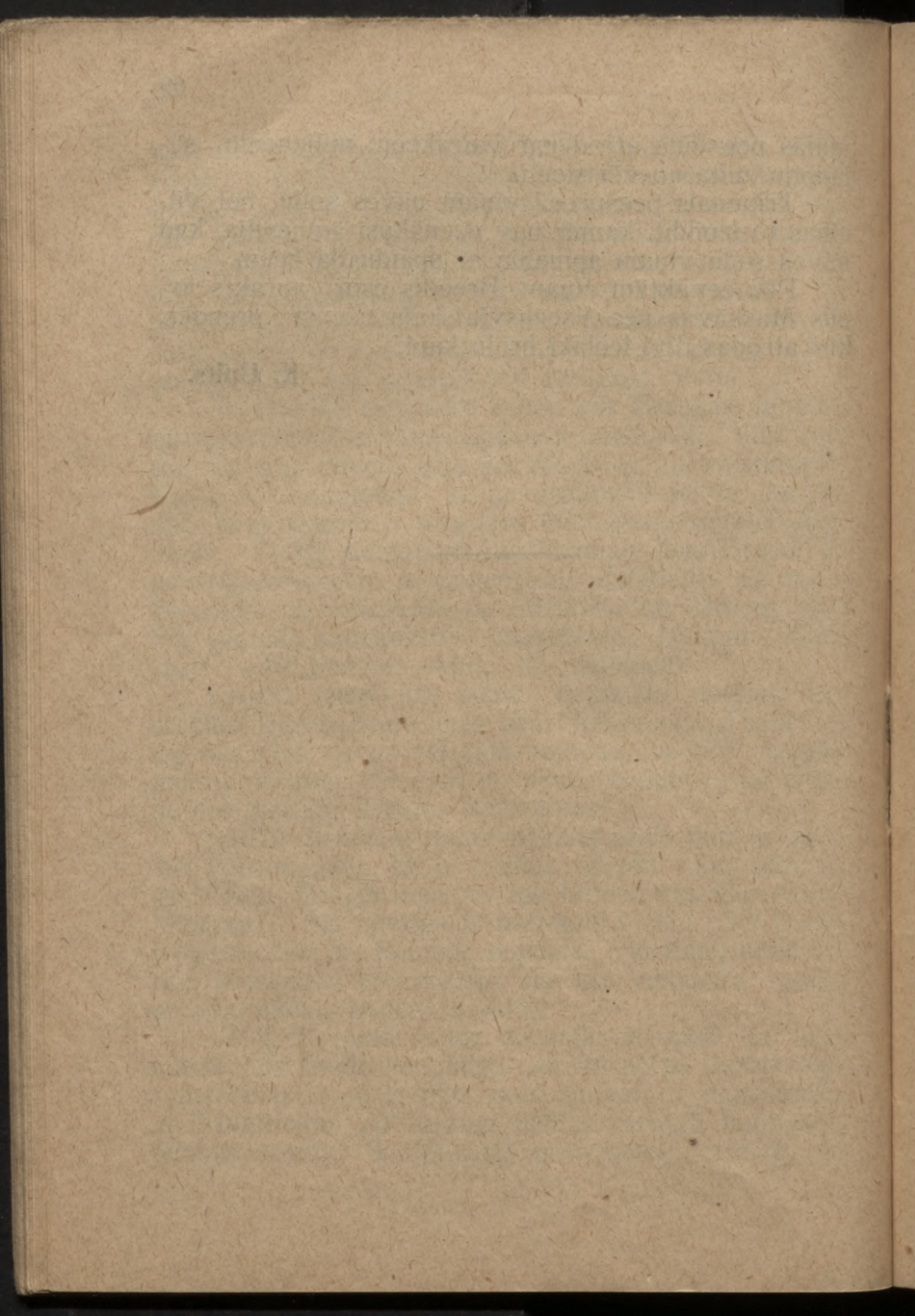
Vēlāk šis pats bende darbojās Kazanā, kur bija nogalinājis daudz nevainīgu cilvēku un kā leelais vai- rums čekistu, sācis pats nodarbotees ar laupīšanām un banditismu. Bet draugi nebija varejuši laupījumu taisnīgi sadalīt. Leepiņlauzi paša koleģi arestē un

mājās pee viņa atrod par vairakeem miljoneem sa-
laupīta zelta un vērtsleetu.

Tribunals peespreež viņam nāves sodu, bet vil-
cinās to izpildīt, kamēr nav pienākusi amnestija, kad
nāves sodu viņam apmaina ar spaidu darbeem.

Pēc eevāktām ziņām, Breedis esot aprakts ār-
pus Maskavas pee Vsechsvjatskaja ceema preedēs,
kur atrodas divi leelaki brāļu kapi.

K. Upits.

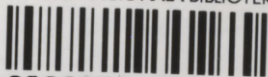
Saturs:

	Lap. p.
1. J. Poreeša — Pulkvedis Fr. Breedis (Raksturojums) . . .	3
2. J. Goldmaņa — Nacionalais varonis'	16
3. Ģen. K. Goppera — Pulka komandeers (Atmiņas)	20
4. Kapt. Edv. Medņa — Mūsu nacionalās kara taktikas nodibinātais un izveidotais.	27
5. J. Poreeša — Darbība Maskavā	34
6. E. Medņa — Daži raksturīgi vilceeni pee ģimenes . . .	50
7. J. Siliņa — Mazas atmiņas.	54
8. K. Upiša — Pēdejās mūža deenas ceetumā un nāvē. . .	56

2000

[0,30]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0306025446

